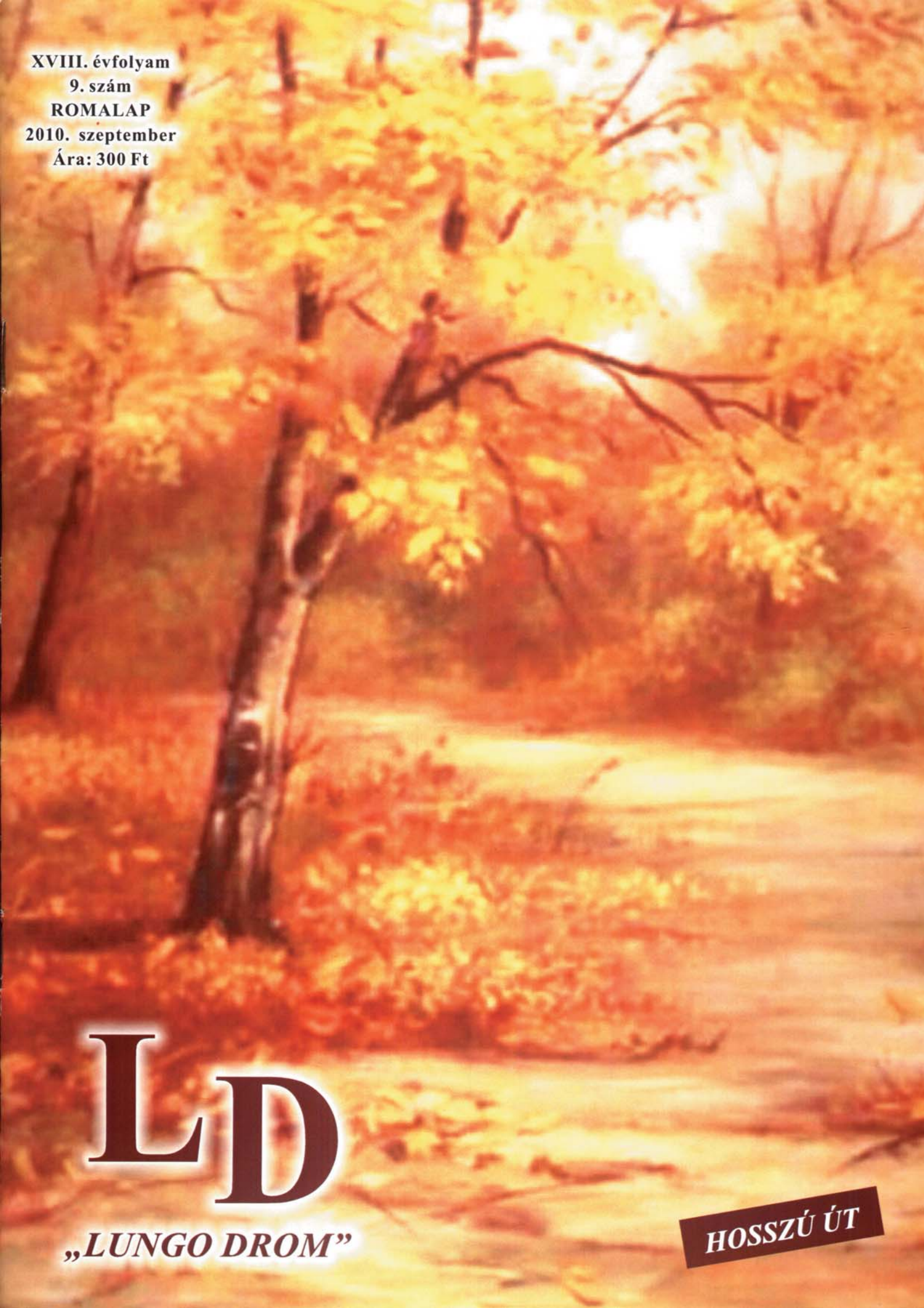

XVIII. évfolyam
9. szám
ROMALAP
2010. szeptember
Ára: 300 Ft

LD

„LUNGO DROM”

HOSSZÚ ÚT

A szeptember végétől novemberig tartó időszak legfontosabb eseménye a szüret. A szőlőkben végzett más munkákkal szemben ez társas esemény volt, ezért is kapcsolódott hozzá a nap végén ünneplés, táncos mulatság. Még ma is olyan eseménynek számít, amelyen rokonok, barátok, családtagok összejönnek, s a közös munka mellett szórakoznak.

A szüret időszaka a mi éghajlatunkon főként szeptember és október hónapokra esik. Azonban a sokféle szőlőfajta miatt, az újabb és újabb nemesítések következtében az időhatárok jelentősen kitolódtak. Ismerünk olyan fajtákat, amelyeket már júliusban szüretelhetünk, pl. a hungarikumnak számító Csaba gyöngye szőlőt. Az Alföldön Szent Mihály napján kezdődött a szüret (szeptember 29.), a Dunántúlon főként Szent Gál és Teréz napján (október 15-16.) adták ki az engedélyeket, a kései fajtákról híres Somlón, Ság-hegyen Orsolya napján (október 21.), Tokajban pedig Simon-Júda napján, (október 28.) kezdődött a nevezetes esemény.

A szüret korábban az úgynevezett jeles (csíziós) napokhoz kötődött. Egyes vidékeken a 18–19. században határozott időpontot adott meg rá a városi, vagy községi tanács, vagy a hegyközségi elöljáróság. Az időpont meghatározása azért volt fontos, mert a földesúri járandóságot, a bordézsát így egyszerre tudták beszédni. A különböző szőlőtermő vidékeken ezek az időpontok változtak, figyelembe véve az időjárási viszonyokat és a különböző szőlőfajták érési idejét.

A kisebb birtokosoknál kalákában szedték le a szőlőt. A nők szedtek, a férfiak puttyonyoztak. Minden puttyonyos kezében ott volt a frissen vágott pálca, melyre minden puttyony szőlő után egy-egy rovást faragtak. A szedők mögött, kezében kis pálcával a pallér csapkodta a szedett tőkék leveleit, ügyelve arra, hogy sor ki ne maradjon, szedetlen ne legyen

egyetlen tőke sem, továbbá irányította a szedők sorát is. A puttyonyból a szőlőt a terhesbe öntötték, amely mellett álltak a gyerekek, és három-négyágú karóval, az úgynevezett csömöszlővel zúzták a szőlőt. A szüret végeztével felcsendült a végzésnóta, a szekereken hazavitték az embereket.

Nagy hagyománya volt annak, hogy a szőlő levét nem préseléssel, hanem lábbal, taposással nyerték ki. Ez a szokás Európában egészen az utóbbi évszázadokig megmaradt. A régi Magyarországon a legnagyobb őszi munka mindenképp a szüret volt, s erre az időszakra mozgósították a legtöbb embert. Az uradalmi szőlőkben először a jobbágyok robotoltak, szolgák dolgoztak, később általánossá vált a hozzáértő szőlőművesek alkalmazása, természetesen bérmunkában, napszámban. A 16–17. században a szüret idejére a törvénykezést is beszüntették. A 19–20. század fordulóján a

szüreti felvonulásokat, akárcsak az aratásiakat, miniszteri rendelettel egységesítették és szabályozták, mintául véve a 18-19. századi uradalmi szőlőmunkások szokásait. A kisebb szőlőkben a család ma is meghívott segítőkkel szüretel. A házigazda, a tulajdonos vendégül látja a szüretelőket étellel-itallal, a szőlőből, mustból kóstolót vihetnek haza.

Mindazonáltal a szüret valóban ünnep volt, akár a nagybirtokokon, akár a kisbirtokosok szőlőhegyein. Szüretkor

ROMA LAP
Megjelenik havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon: 06-56/420-110 – Fax: 06-56/514-331 – Levelezési cím: 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – e-mail: otka77@citromail.hu – Internetcím: www.ldromalap.hu
A lapot szerkeszti a szerkesztőbizottság. – Tervezőszerkesztő: Gudmon András

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapon: LD archívum

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezetők: Márkusné Tankó Orsolya és Nagyné Tankó Tímea ügyvezető igazgatók

ISSN 1216-982X

megélénkült a szőlőhegy. A munkavégzés alatt is jellemző volt – közösségi munka lévén – a tréfalkozás, az éneklés, a hangoskodás. Utána azonban valódi ünnepé alakult a nap. A munkák végeztével következtek az ünnepi felvonulások. A szüretelők a végzésnapon a hegyről levonulva szüreti koszorút vittek a vállukon. Ez a koszorú fém, vagy favázra aggatott szőlőfürtökből állt, amelyet búzával, vagy szalagokkal, esetleg borosüveggel díszítettek.

Az ünneplés a görög-római kultúrkörbe vezetnek vissza bennünket. Dionüszosz és a Bacchus kultusza a kereszténységben is tovább élt, igaz lényegesen szolidabb formában. Erre utalnak a felcicomázott lovaskocsik, a maskarába öltözött lányok-fiúk felvonulása.

A feudalizmus idején a menet ilyenkor a földesúr házához vonult köszönteni. Itt a dolgozók verses rigmusokat mondtak, melyekben szót ejtettek a gazda fukarságáról, vagy jószívűségéről is. A földesúr ezután megvendégelte munkásait, s este általában táncos mulatságot is tartott.

Tokaj környékén a szüreti felvonulásokon Bacchust például „Baksus” néven magyaros öltözetben, hordóra ültetve hordozták végig az utcán. Szűkebb pátriában, Győr közeliében, a szüreti felvonulásokon a lányok fiúnak, a fiúk lánynak öltöznek, az utcán mindenfelé, maskarás fiatalok korommal kenik be az arra járó, mit sem sejtő járókelők arcát. De találunk még a szokások között: az uraság megkötözését; szüreti koszorú elkészítését; a koszorúvivők leöntését vízzel; az uraság köszöntése verses rigmusokkal; a legjobb szedők megajándékozása pl. kendőekkel; végzéstánc. A szüreti felvonulást és a szüreti időszakot a szüreti bál, vagy más néven szüreti mulatság zárta és zárja le mostanában is. A szüret idején, így a mulatságokon is elmaradhatatlan étek volt a pogácsa, pálinka, lacipecsenye, gulyás és a bor.

Ma Magyarországon több híres borvidék is található, pl.: Badacsonyi, Dél-balatoni borvidék, Egri, Tokaji vagy Soproni, ahol a borok savhangsúlyosak és tanninban gazdagok. Hazánkban sokféle borfajtát készítenek, csak néhány példa a legnépszerűbbekből: Szürkebarát, Olaszrizling, Rizlingszilváni, Chardonnay, Merlot és a Zweigelt.

Hazánkban június 17–20. között, Visegrádon, a Thermal Hotelben rendezték meg a Közép-Európa bor-iránytűjének tartott 11. VinAgora Nemzetközi Borversenyt, amelyre 552 borminta érkezett Magyarországgal együtt 21 országból, köztük Európából, Dél-Amerikából, Új-Zélandról és az USA-ból. A magyar borok – 407 borminta – jelentős sikereket értek el: 6 Champion díjat, 60 aranyérmet és 61 ezüstérmet nyertek. A nemzetközi borversenyek legmagasabb elismerését a Champion díjat, amelyet az aranyérmet nyert

borok versenyeztetésével lehet megítélni, a zsűri hat 6 bor-nak és 1 pezsgőnek ítélte oda. A hét díjból ötöt magyar bor, egyet magyar pezsgő érdemelt ki.

Napjainkban nagy figyelmet szentelnek a borok egészségvédő hatására. A bor egészségre kifejtett jótékony hatását már az ókorban ismerték, a rómaiak, görögök orvossággként is használták, persze csak a megfelelő mennyiségben. A mértékkel fogyasztott bor kedvező élettani hatása nem az alkoholtartalmából, hanem egyéb alkotórészeiből ered. A víz mellett legnagyobb mennyiségben etil-alkoholt tartalmaznak. A cukrok közül a fruktóz és a glükóz van jelen. A cukortartalom alapján megkülönböztetünk száraz, félszáraz, félédes és édes borokat.

A szőlőben nagy mennyiségben találunk olyan anyagokat, amelyek jótékonyan hatnak szervezetünkre, sőt betegségektől óvhatnak meg minket. A magnézium segíti az izom- és szív működést, a mangán a pajzsmirigy és az idegrendszer működésében, valamint a csontok anyagcseréjében játszik fontos szerepet. Több összetevője jótékonyan hat az immunrendszerre, héjának ballasztanyag-tartalma segíti az emésztést, a bél működést, magjának olaja csökkenti a vér koleszterinszintjét. A savak – a borkő-, a citrom-, a borostyánkősav – segítik a hasnyálmirigy működését, így a gyomorban az emésztést, főként a keményítő és zsírtartalmú anyagokat bontják. Csersavtartalma – főleg a vörösborról lehet itt szó – mérsékli a felfokozódott bél működést.

A vitaminok közül C-vitamint és a B-vitaminokat tartalmaz jelentős mértékben. A borban jelenlévő antioxidánsok

gátolják a káros ún. LDL koleszterin kialakulását, ami az egyik okozója az érfalak károsodásának. A vörösborban található vegyületek olyan kedvező szerkezeti és kémiai tulajdonságokkal rendelkeznek, melyek lehetővé teszik, hogy antioxidánsként viselkedjenek, melyek szerepet játszanak az E-vitamin regenerálásában is, mely az egyik leglényegesebb antioxidáns. Több országban elvégzett vizsgálatok kimutatták, hogy azoknál, akik 1,5–3 dl vörösborot fogyasztottak el naponta, mintegy 50 százalékkal kisebb volt az esély a szív- és érrendszeri megbetegedés kialakulására és a várható élet-tartamuk átlagosan 10–12 évvel hosszabb volt, mint azoké, akik egyáltalán nem fogyasztottak alkoholt. Ezért a férfiaknál napi 2–3 dl, nőknél napi 1–2 dl vörösborfogyasztás egészséges felnőttek esetében orvosilag és társadalmilag is elfogadható. Azonban nem lehet elfelejteni az egyik legfontosabb dologról, hogy be kell tartani a mértékletesség elvét.

A hónap hírei • A hónap hírei

EGYRE TÖBB A ROMA MAGÁNTANULÓ

❖ Egyre több a magántanuló a romák között, és az iskolalátogatás alól felmentett gyerekeknek csak 29 százaléka végzi el azt az osztályt, ahová beiratkozott – írta a Magyar Nemzet. A lap emlékeztet, hogy a magántanulói intézményt – amikor a gyerekek nem kell iskolába járnia, csak osztályozó vizsgákat teljesítenie – eredetileg kiemelkedő tehetségek, élsportolók, illetve erősen korlátozott, súlyos fogyatékkal élő gyerekek számára találták ki. Az Oktatási Hivatal magántanulókról szóló jelentése szerint ma – a szülők kérésére – magántanulói státust kapott gyerekek 48 százaléka hátrányos helyzetű, 35 százaléka halmozottan hátrányos helyzetű. Többségük jóval alacsonyabb évfolyamra jár, mint ami életkorának megfelelő lenne: a vizsgált iskolákban a nyolcadikos magántanulók több mint 30 százaléka 18 éves volt, az ötödikeseknek pedig 70 százaléka 15 éves vagy idősebb.

A lap az Integrációs oktatáspolitikai hatásvizsgálata című kutatás adatai alapján azt írta, a roma tanulók között négyszer akkora a magántanulók aránya, mint a nem romák között: előbbiek 1,54 százaléka, míg utóbbiak 0,4 százaléka kapott ilyen státust 2010-ben. A kutatás szerint az elmúlt hat évben nőtt a roma gyerekek aránya, annak ellenére is, hogy az előző kormányzat szigorította a magántanulóvá nyilváníttatás szabályait, és a gyermekjóléti szolgálat szakvéleményéhez kötötte azt. Sokak szerint a magántanulóvá válást tovább kellene szigorítani, mert ma sok olyan, súlyos szociális hátránnyal

JELENTŐS ROMA ALKOTÓKRA EMLÉKEZTEK PÉCSETT

❖ Szeptember 17-én nyílt az Országos Cigány Képzőművészeti Kiállítás Pécsen a Rácz Aladár Községi Házban. A szervezők az ország minden részéből hívtak alkotókat, de külön termet szenteltek a baranyaiaknak, és azoknak, akik sokat tettek a roma művészetért, de már nem lehetnek köztünk. A magyarországi cigány képzőművészet a legjelentősebb és legkiterjedtebb a világ roma kultúrájában. Autodidakta, naiv cigány képzőművészek az 1960-as évek végétől kezdték el alkotótevékenységüket, köztük többen – Balázs János, Fenyvesi József, Péli Tamás, Oláh Jolán stb. – országos ismertségre tettek szert. A kiállítás elsősorban az ő művészetükre összpontosít, de bemutatkozási lehetőséget biztosít a kortárs cigány képzőművészeknek is. A mai magyar roma képzőművészet kialakulásához voltaképpen két szál vezetett: az egyik a Péli Tamás-féle akadémiai festészet, a másik pedig a Balázs János fémjelezte autodidakta, naiv vonal. A pénteken nyitott tárlatra ötven magyarországi roma képzőművészt hívtak meg, és közel száz művet láthatnak az érdeklődők egészen 2010 végéig, az Európa Kulturális Fővárosa program jóvoltából.

A MAGYAR ELNÖKSÉG EGYIK LEGFONTOSABB KÉRDÉSE LESZ A ROMA-STRATÉGIA KIALAKÍTÁSA

❖ Orbán Viktor a roma-ügyről az európai csúcson azt mondta, európai problémáról van szó és fontos, hogy mindenki higgadjon le, mert ez egy nagyon összetett kérdés, amelyet indulatból nem lehet megoldani – ismertette Szijjártó Péter, a miniszterelnök szóvivője.

A magyar miniszterelnök az Európai Néppárt alelnökeként korábban is kezdeményezte, hogy a néppárt játsszon vezető szerepet egy Európa Unió-s szintű egységes roma-stratégia kialakításában, amelynek az a lényege, hogy a romákat ott kell integrálni, abban a társadalomban, ahol ének. A magyar elnökség időszakának egyik legfontosabb kérdése lesz ennek a közös nagy európai roma-stratégiának kialakítása.

Három dolog szól amellett, hogy a magyar elnökség ebből a szempontból sikeres lesz, az egyik a tapasztalat, a másik, hogy mindenki felismerte, hogy az eddigi mechanizmusok nem működtek, a harmadik pont pedig az Európai Unió alapértékének számító jogról és annak a visszaéléséről van szó, mégpedig az emberek szabad áramlásáról, hiszen meg kell védeni az unió egyik alapértékét – mondta a szóvivő.

kal küzdő, túlkoros fiatal mentesítenek az iskolalátogatás alól, akik így biztosan lemorzsolódnak, és még az általános iskolát sem végzik el – írta a Magyar Nemzet.

A CIGÁNY GYEREKEKET ALACSONYABB SZÍNVONALON TANÍTJÁK

♦ Ítélethirdetés várható abban az iskolai szegregációs perben, melyet az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány (CFCF) indított a győri önkormányzat ellen, mert az alapítvány szerint jogellenesen elkülönítik a roma gyerekeket a város egyik iskolájában. Az ügy érdekessége, hogy a bírósági eljárás közben az önkormányzat szeptembertől már indított első évfolyamot az iskolában. A CFCF szerint mégsem okafogyott a per, mert arról nincs megállapodás, hogy az önkormányzat a jövő tanévtől felmenő rendszerben véglegesen megszünteti-e a szegregációt. A bírósági ítélet kimenetele mintegy kétszáz gyereket érint, miután az iskolába járó diákok csaknem kilencven százaléka roma. A két éve indított per keretében a CFCF annak megállapítását kérte a bíróságtól, hogy jogellenesen különítik-e el a roma gyerekeket az iskolában, az alacsonyabb színvonalú oktatással hátrányosan megkülönböztetik-e őket. Az iskola ötven százalékos kihasználtsággal, hiányos tárgyi feltételekkel működik, és a pert azért indították, mert nem sikerült megegyezniük az önkormányzattal. Ugyanakkor az ügy érdekessége, hogy miközben

zajlik a bírósági eljárás, az önkormányzat idén szeptembertől már nem indított első osztályt az iskolában. Az RSK kérdésére, hogy így nem okafogyott-e a pereskedés, az volt a válasz: szerintük nem, mert idén is csak azért nem indult az iskolában első osztály, mert nem volt elegendő létszámban jelentkező gyerek, ráadásul arról sincs megállapodás az önkormányzat a jövő tanévtől felmenő rendszerben véglegesen megszünteti-e a szegregációt. Az alapítvány igazgatója arra is emlékeztetett: hat éves működésük alatt minden perükben megállapította a bíróság a jogellenes elkülönítés tényét, és bízik abban, hogy most is ez történik.

HARMADANNYI ESÉLYEL

♦ A legújabb kutatási eredmények nem támasztották alá a szegregációról folyó vitákban hangoztatott nézeteket, melyek szerint az integrált oktatásban a hátrányos helyzetű gyerekek visszahúznák a többieket. Ellenkezőleg, azt állapították meg: az integrált oktatás nem csak a gyerekek teljesítményére, eredményeire hat kedvezően, de csökkenti a társadalmi feszültségeket is azzal, hogy kialakítja és megerősíti a diákokban az egymás iránti elfogadást és megértést. Ráadásul a vizsgálatokból az derül ki: anyagilag is megéri befektetni a hátrányos helyzetű gyerekek oktatásába, mert milliós összegű, hosszú távú haszonnal jár a költségvetésnek – és az adófizetőknek – ha egy ilyen gyerek eljut az érettségi megszerzéséig.

Ugyanakkor ma Magyarországon egy roma diáknak körülbelül háromszor kevesebb esélye van arra, hogy érettségit szerezzen, mint egy nem romának – derül ki a legfrissebb reprezentatív kutatásból. A vizsgálat többek közt azt is megállapította, 2004 óta erősödött az a folyamat is, hogy a gettósdó településekről a nem cigány gyerekek egyre nagyobb részét a kistérségi központ relatíve legmagasabb presztízsű iskolájába, vagy más közeli nagyobb település magasabb presztízsű, kevésbé „cigányos” iskolájába íratják be szüleik.

A jelentés 2009. októberi statisztikai adatokra hivatkozva közli azt is, hogy ma Magyarországon majdnem háromszáz olyan iskola működik, ahol a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók többséget alkotnak. 2004 óta a „cigányiskolák” száma harminc százalékkal nőtt annak ellenére, hogy hét éve külön költségvetési forrás, az úgynevezett integrációs és képesség-kibontakoztató támogatás jár az együttnevelő-integráló iskoláknak, és 2007-től az óvodáknak is.

EURÓPA TANÁCS: DISZKRIMINÁCIÓ ÉRI A ROMÁKAT MAGYARORSZÁGON

♦ Magyarország jelentős erőfeszítéseket tett az elmúlt években a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogi védelmének javítása érdekében, ám a pozitív fejlemények ellenére a romákat diszkrimináció éri, és rasszista motivációjú cselekményeket követnek el velük szemben – olvasható a strasbourgi székhelyű Európa Tanács közzétett jelentésében. A dokumentum méltat-

ja, hogy Magyarországon kiterjesztették az antidiszkriminációs jogalkotást, és az Egyenlő Bánásmód Hatóság szankciókkal élt a nemzeti kisebbségekhez tartozókkal szembeni diszkrimináció miatt. A romákat illetően azonban szóvá teszi a jelentés, hogy ismertté váltak rendőrök részéről megnyilvánuló, nem megfelelő bánásmódról tanúskodó esetek is. „Tekintettel az intolerancia légkörére, amely növekvőben van a magyar társadalom egy részében, a (strasbourgi jelentéstevő) Bizottság felszólítja a hatóságokat, hogy tevékenyen lépjenek fel a kultúrák közötti párbeszéd érdekében, és küzdjenek az intolerancia minden formája ellen, beleértve a médiát és a politikai közbeszédet is” – olvasható a jelentésben.

Az Európa Tanács azt ajánlja, hogy vizsgálják felül a rasszista beszéd, illetve gyűlöletbeszéd jogi szankcióit, a véleménynyilvánítás szabadságának tiszteletben tartása mellett. A jelentés megállapítja, hogy a magyar hatóságok ambiciózus cselekvési tervet indítottak el a romák lakhatásának, foglalkoztatási helyzetének, oktatásának és egészségügyi ellátásának javítása érdekében. Strasbourg szerint azonban több erőfeszítésre van szükség, elsősorban az oktatás területén. Az Európa Tanács úgy látja: bár fejlett kisebbségi képviselői rendszer működik Magyarországon, sürgősen meg kellene teremteni annak az intézményi kereteit, hogy a nemzeti kisebbségek megfelelő képviselőt kapjanak a magyar parlamentben is.

Összeállítottuk az MTI, Romnet, TEOL és az Újpesti Napló hírei alapján.

A hónap hírei • A hónap hírei

Az EU alapok szerepe a roma integráció elősegítésében

További lépések – Magyarország

Az európai uniós finanszírozású operatív programok eredményesebb tervezése, végrehajtása, nyomon követése és értékelése a roma integráció elősegítése érdekében szemináriumot tartottak szeptember 14-én, Budapesten. Az egész napos eseményen hazai és uniós szakértők ismertették álláspontjukat a roma integráció kormányzati és uniós támogatásával kapcsolatban.

Lenia Samuel, az Európai Bizottság foglalkoztatási, szociális és esélyegyenlőségi főigazgatóságának helyettes vezetője nyitotta meg a szemináriumot. A főigazgató-helyettes beszédében hangsúlyozta: a romák integrációját az Európai Unió minden tagállamában, régiójában meg kell valósítani,

beilleszkedésüket csak több szempont figyelembevételével lehet segíteni. Az uniós tisztviselője hangsúlyozta:

A romákat képessé kell tenni a felelősségvállalásra, arra, hogy aktívan részt vegyenek az integrációban, hiszen ez biztosítja az egyenjogúságot.

valódi befogadó társadalmakat kell építeni, segítve a társadalmi kohéziót és csökkentve a szegénységet. Elmondta, az Európai Unió határozott célkitűzése, hogy 2020-ig legalább 20 millió embert emeljenek ki a sze-

génységből, a rossz életkörülményekből, a társadalmi kirekesztettség állapotából. Mindehhez nemcsak anyagi

támogatás szükséges: a romákat képessé kell tenni a felelősségvállalásra, arra, hogy aktívan részt vegyenek az integrációban, hiszen ez biztosítja az egyenjogúságot – fogalmazott a vezető.

Gondot jelent a romatámogatások hatékony felhasználása – fejtette ki a szakértő –, a támogatások útját nehéz nyomon követni. A támogatások nem mindig felelnek meg a romák igényeinek és az erőforrások nem mindig érik el a rászorultakat. Hangsúlyozta, a romák sikeres beilleszkedése a többségi társadalom érdeke is. Megjegyezte, hogy a magyarországi civil roma szervezetek közreműködésével jelentős lépések történtek a roma integráció segítésére.

Mint Samuel hangsúlyoz-

ta, az Európa Bizottság három forrásból, a foglalkoztatási, a regionális és a vidékfejlesztési főigazgatóság keretéből is finanszírozni tudja a magyarországi romák integrációját – hiszen mindegyik terület kapcsolatban áll a cigányság ügyével – a felajánlók ugyanakkor törekednek arra, hogy az EU-alapokat valóban a célnak megfelelő módon használják fel. A bizottsági vezető szerint ezért a támogatást továbbító civil és kormányzati szervezeteknek három szempontra kiemelten kell figyelniük: 1.) a pályázatokról szóló információk legyenek hozzáférhetőek, 2.) az uniós alapokat átláthatóan és kontrolláltan kezeljék, 3.) tisztázottnak kell, legyenek a finanszírozási feladatok is.

A főigazgató-helyettes közlése szerint az EU szociális, regionális és vidékfejlesztési forrásaiból összesen 28,5 milliárd eurót tudna az integrációra fordítani, s a regionális alapok ösztől már lakhatási támogatásra is lekerhetők – az unió ugyanakkor abban is biztos szeretne lenni, hogy a segítség va-

Lenia Samuel

lóban eljut a cigányokhoz, közöttük a magyarországiakhoz is. Az Európai Bizottság e témával foglalkozó csoportja ezért – együttműködve a magyar kormánnyal – nyomon követné a támogatások útját, decemberben pedig jelentésben számolnak majd be a program addigi eredményeiről.

Az új kormány fő törekvései között említette a romák társadalmi felzárkózását **Balog Zoltán** társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár. Mint Balog megjegyezte, a csatlakozás egyfelől több lehetőséget, szabadságot és pénzt hozott, másrészt, szembesített az uniós bürokráciával s a regionális, helyi problémákkal szembeni értetlenséggel is. A roma kérdés ugyanakkor már nem csak nemzeti, hanem nemzetközi ügy – fogalmazott Balog –, aki a magyarországi cigányok helyzetét egyúttal szégyenletesnek ne-

összetett megközelítésre van szükség.

A romák társadalmi felzárkózása az új kormány egyik fő törekvése. Mint az államtitkár elmondta: az első lépést a kormánynak kell megtennie, de ehhez partnerekre van szüksége. „Sok esetben az akarást is meg kell tanítani” – mondta, hoz-

A kormány a komplex felzárkózást segítő állami szolgáltatások rendszerét szeretné kiépíteni.

zátéve, azokat, akik „legalul vannak, meg kell tanítani hinni abban, hogy érdemes élniük a lehetőségekkel”. Az akadályok felszámolásának eszközei között sorolta fel a lakhatást, az oktatási gondok megoldását és a szociális helyzet javítását új típusú foglalkoztatáspolitikával. Elmondta, a kormány a komplex felzárkózást segítő állami szolgáltatások rendszerét szeretné kiépíteni. Ki-

érelkedtek, hogy az együttműködést erősítsük” – fogalmazott. Véleménye szerint Magyarországon a népesség „józan, értelmes többsége” meggyőzhető a roma integrációs célok fontosságáról.

Az államtitkár szerint a kormányváltással jelentős mértékben változott a roma integráció ügyének kezelése

vagy a régióban kellene dolgozniuk a szakterületükön. A foglalkoztatással kapcsolatosan az államtitkár úgy fogalmazott: a cigányok a regionális központokban olyan szakképzésben vehetnek részt, amely valóban visszavezeti őket a munka világába.

Farkas Flórián roma támogatásokat felügyelő miniszteri biztos, a Lungo Drom elnöke kijelentette, öt-tíz éven belül a cigánykérdés lesz az Európai Unió legnagyobb kihívása. Éppen ezért beszélni kell erről a témáról, ebben mindig partner lesz – tette hozzá. Mint mondta, bár általában sikertörténetnek tekinthető Magyarország uniós csatlakozása, a cigányság eddig nem tudta ennek előnyeit kihasználni. Elkeserítőnek tartja a magyar helyzetet, ami szerinte olyan, mintha a hazai cigányság nem is csatlakozott volna az Unióhoz. Szerinte a pályázati kiírások követhetetlenül bonyolultak, kevés roma tudja ezeket megfelelően teljesíteni, és a forrásokat lehívni – a tisztességes cigány szervezeteknek pedig alig jutnak támogatáshoz.

Az EU ugyan komoly összegeket – több 10 milliárd forintot – szánt volna a több százezer cigány ember élet színvonalának javítására, de ezeket nem hívták le teljes egészében, így nem történt nagyobb előrelépés – fűzte hozzá.

Ki a felelős azért, hogy az oda szánt pénzek nem érték el végső céljukat? – tette fel a kérdést a miniszteri biztos. A 2002 és 2010-es évek közötti állapotot megvizsgálva, ha azok a pénzek a megfelelő helyre kerültek volna, és azok az emberek részesültek volna belőle, akiknek igazán létszükségletük, akkor ma minden második cigánynak szakmunkásnak kellene lennie – mondta. De ez jelenleg

Balog Zoltán

vezte, mivel szerinte húsz évvel a diktatúra bukása után rosszabbul élnek, mint korábban. Rámutatott: a magyarországi cigányság ügye egyszerre a mélyszegénység és a területi hátrányok kérdése, ugyanakkor etnikai háttérű probléma is, tehát

emelte: új kormányhivatalt hoznak létre a közigazgatási minisztériumon belül az ösztöndíjprogramok átláthatóbb kezeléséért. Az államtitkár azt mondta, Magyarországon ma a gyűlölködés és az együttműködés küzd egymással. „Mi abban vagyunk

is. Mint tájékoztatott, a forrásokat központosítva és összehangolva kezelik, s felhasználásukat Farkas Flórián miniszteri biztos csapata felügyeli majd. A monitorozással ugyanis nyomon követhető lesz, hogy valóban eljut-e a pénz kistérségekbe, ott ahol valóban szükség van rá – vélekedett Balog.

Az államtitkár az előző kormány integrációs munkáját szintén szégyenletesnek nevezte. Előadásában hangsúlyozta, felzárkóztatás helyett ő inkább a felzárkózást használná, mivel ez aktív cselekményre utal. Kiemelte azonban, hogy bár az első lépést a kormány teszi meg, a másodikat a cigányságnak kell.

Balog négy fő területen változtatna a kormány integrációs politikáján: a lakhatási támogatások, az oktatás, a szociális juttatások és a foglalkoztatás körében. Az első ponttal kapcsolatban annyit jegyzett meg, érthetetlennek tartja az unió kikötését, hogy a támogatást nem fordíthatjuk elkülönítésre, illet ugyanis senki nem akart.

Részletesebben szólva az oktatásról elmondta, elképzelései szerint a tanulókat „gyermek-esély” programok sorával lehetne támogatni, az általános iskolától egészen a remélhető Phd-fokozatig. A programok ellenében a végzős diákoknak pár évig még szülőhelyükön

Farkas Flórián

nem mondható el, sőt megjelent a pályázati rasszizmus is – állítja az elnök.

Mint mondta, sok településen már irigykedve és haraggal beszélnek az uniós támogatást felhasználni tudó romákról, mondván, „már megint a cigányok kaptak pénzt”. Pedig ha egy cigány sikeresen pályázik, az a helyi közösség érdekeit szolgálja – hangsúlyozta a biztos.

Farkas Flórián szerint a jelenlegi helyzetnek több oka is van: a települési önkormányzatok vonakodnak bevonni a cigányokat a tá-

mogatási projektekbe, de az is komoly probléma, hogy

A magyarországi cigányság ügye egyszerre a mélyszegénység és a területi hátrányok kérdése, ugyanakkor etnikai háttérű probléma is.

nincsenek olyan cigány közösségek, amelyek a kisebb településeken képesek lennének lebonyolítani a programokat. Farkas Flórián szerint megoldást jelenthetne, ha központi alapot hoznának létre, amelyből a projektek előfinanszírozási kötelezett-

ségének eleget tehetnének a pályázók, továbbá a konfliktuskezelést közösségfejlesztő csoportoknak kellene magukra vállalniuk a településeken.

Az elmúlt évek támogatásairól a miniszteri biztos elmondta, hogy bár tízmilliárdokat fordítottak képzésre, mégsem csökkent a munkanélküliség a cigányság körében, és az esetek túlnyomó többségében ugyanazok a szervezetek jutottak támogatáshoz. Az EU háttéranyaga szerint az unióban a ro-

megkülönböztetést kellett elszenvednie.

Az elnöke javaslatcsomaggal javítaná a romák helyzetét. A jövőben nem szabad megtörténnie, hogy némely vezető többet keressen, mint amennyit a cigányság támogatására összesen szánnak; a pályázati kiírásokat előkészítőknek ismerniük kellene a potenciális jelentkezőket, a megfelelő módszerek megismeréséhez és alkalmazásához; nemcsak az ösztöndíjakat kellene normatívával támogatni hanem pl. földmunkák elvégzését is; a cigányok is legyenek ott a döntéshozatalban; a támogatások felhasználásának ellenőrzésére monitoring rendszert kellene kiépíteni.

A rendezvényre mintegy 250 magyar és külföldi roma szervezet, alapítvány képviselője kapott meghívást. A rendezvényre olasz, román, szlovák, német, belga, görög, továbbá ír, montenegrói, koszovói, fehérorosz és máltai szakértők is érkeztek.

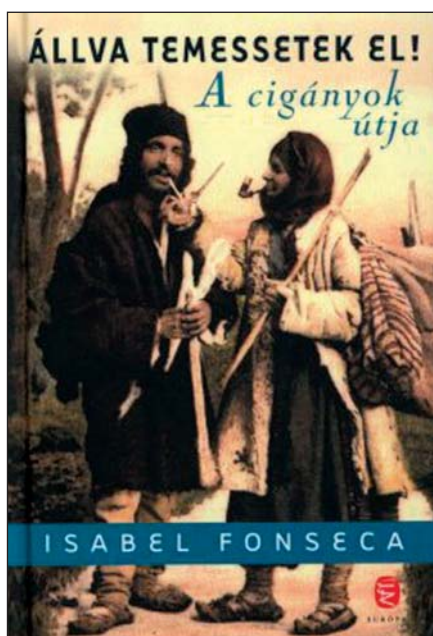
Az Európai Parlament épülete

Állva temessetek el!

A cigányok útja

Isabel Fonseca *Állva temessetek el – A cigányok útja* című könyve **Elekes Dóra** fordításában jelent meg az Európa Könyvkiadónál. A cigánysággal foglalkozó irodalom klasszikus alapműve egy amerikai újságíró személyes hangú útirajza.

A könyv borítóján kanalas cigány pár látható. A felvétel 1905 körül készült Dél-Erdélyben, a képeslapot Nagyszebenben adta ki **G. A. Seraphin**, a kronolitográfia **Joseph Drotleff**, szintén nagyszebeni nyomdász munkája.

Isabel Fonseca a szovjet rendszer összeomlása után, 1991-92-93-ban járta be a volt szocialista országokat Albániától Lengyelorszáig – Magyarországot kihagyta –, és az ottani cigányokkal töltött hónapokat. Ezután 1995-ben megjelent könyve a romák-ról szóló irodalom egyik alapműve lett: nem tudományos értekezés – bár a szerző a romák eredetéről szóló elméleteket, nyelvüket, gyakran homályba vesző történelmi múltjukat, a középkori cigányüldözéseket és a hozzájuk kapcsolódó babonákat is vizsgálja –, hanem számtalan nehéz, fájdalmas, gyakran tragikus cigány sors

együtt érző és józan leírása. A fiatal amerikai újságíró hosszú utazásokat tett Kelet-Európa országaiban, hogy belülről ismerje meg a cigányokat, azoknak kultúráját, értékrendjét. Roma családokkal élt együtt, s bár számukra ő gádzsó volt, idegen, kedvesen befogadták, s aztán lassacskán már a titkaikat is megosztották vele; s így többet tudott meg az érzéseikről, kultúrájukról, rítusaikról, mint amennyit bármennyi külső nézőpontú szociálintropológiai kutatásból megtudhatunk. Ezeket adja át nekünk könyvében.

Részlet a könyv „Dukáéknál Albániában” című fejezetéből

Jetában sok keserűség volt a házasságával kapcsolatban, amely, mesélte, nem is jött volna létre, ha nem haldoklott volna a nagyapja. „Mielőtt meghalok, még szeretném látni, hogy az én kicsikéim férjhez mennek” – így hangzott az öreg kívánsága. Bexhet volt az egyetlen elérhető, ha nem is ideális férjjelölt (hiszen huszonegy éves korára már három feleséget elfogyasztott), így hát Jeta mellette kötött ki. Jeta ritkán duzzogott és sohasem sajnáltatta magát – nem is ért volna rá –, mégis úgy tekintett magára, sok-sok komikummal, mint akit csúnya igazságtalanság ért. Ennek ellenére hitt a megrendezett házasságban: szerinte nem ezzel volt a baj. A baj, mondogatta hangosan suttozva, Bexhettel van. Holott a legfőbb baj nyilvánvalóan az volt, hogy Jeta messze túl intelligens volt ahhoz az élethez, amelyet élnie kellett, sőt ahhoz is elég okos volt, hogy

ezt belássa. A cigány nőket ritkán sújtja a modern ember rossz közérzete – ahhoz túlságosan szűk térben mozognak. Jeta azonban különlegesen értelmes asszony volt. Marcel közvetítésével a roma polgárjogi mozgalom eszméi is hatottak rá, nem úgy, mint az ostobán önelégült Bexhetre. Népes családjában egyedül ő látott tovább az orránál, és ez kikezdte lelki egyensúlyát, türelmetlenné tette Albániával és Bexhet háza népével szemben.

Egy reggel, amikor már számomra is kezdett egy kicsit unalmassá válni Bexhet borotválkozó mutatványa, elhívtam Jetát, hogy menjünk ando foro – a városba. Vásárolnunk sem kellett, csak sétálgattunk, és Jeta meglepő éleslátással mesélt az életéről. Harminc éven keresztül robotolt ugyanazon a zsebkendőnyi udvaron; felnevelte és kiházasította a gyerekeit. De még ezek a házasságok is csak csalódást, megaláztatást hoztak a számára: hiába bonyolódott – az anyák és nagyanyák feladatát teljesítve – körültekintő és költséges tárgyalásokba az általa megfelelőnek tartott lányok szüleivel, a fiai egymás után meghiúsították terveit, és megszöktették, teherbe ejtették szívüik választottját. Sosem pihenhetett, sosem tette ki a lábát egy-két napnál hosszabb időre a Kinostudióból, és akkor is csak a gyerekei érdekében utazott – mint utóbb kiderült, főlegesen –, hogy szemrevételezze egyik vagy másik feleségjelöltet. Megálltunk egy üzlet előtt, amelynek az volt a neve, hogy floktet. Mi az a floktet? – kérdeztem Jetát, mivel semmit sem mondott az üres kirakat, amely mögött csak egy műbőrhuzatú fogorvosi szék és egy vele azonos irányba néző, betontéglákra

emelt, régi karosszék látszott. A pulton fél méter magas, rozsdamarta, talán a negyvenes évekből származó szerkezet állt, amely króm felületével és rakétaformájával úgy festett, mint egy ősrégi turmixgép. Csakhogy ez a fura szerkezetű gumicső-csapokat rügezett, a végükön csipesszel. Aha, szóval szépségszalon! Bevonszoltam Jetát. Oda-bent két fehér munkaruhába öltözött, takaros kozmetikuslány álldogált, illedelmesen keresztbe font karral, egy-egy öblös hajmosó tál mellett. A lányok bocsánatkérően vonogatták vállukat: bár a falon kézzel írt felirat hirdette a manikűrt, pedikűrt és kozmetikai kezelést is magában foglaló, harminc cent-

kis kiruccanás miatt késni fog az ebéddel, és Bexhet ordítózni fog vele, de nem érdekelte. Még mindig őrzöm az egyik hajcsavarót a floktet-ből. Oxidálódott és csupa vízkő, mintha évszázadokat töltött volna a tenger fenekén; alig lehet kivenni, mire való.

* * * * *

KRITIKA

Az idén tavasszal magyarul is megjelent Isabel Fonseca nemzetközi hírnévnek örvendő, „Állva temesetek el! – A cigányok útja” című könyve (eredeti

Isabel Fonseca New Yorkban született és nőtt fel. Tanulmányait Barnard College és az Oxford Egyetemen végezte. Kiadói, majd szerkesztői munkákat látott el a *Times Literary Supplement*. Isabel írásai megjelentek többek között a *The Guardian* és a *The Wall Street Journal*, hogy a *The New Yorker* és a *Vogue*. Jelenleg Londonban él férjével, **Martin Amissal**, és két lányával.

nek megfelelő összegért kapható twalet complet-t, sajnos hiányoztak hozzá az eszközök: nem volt se körömrészelőjük, se arcfestékük. Az ablakból is látható régi berendezés, amint azt a körülötte kilótt töltényhüvelyekként heverő, drótkapcsos ólom hajcsavarók is elárulták, nem volt más, mint egy gőzüzemű hajcsavaró-melegítő. Évek óta be sem kapcsolták. Volt viszont samponjuk, vagy legalábbis valami zöld színű lötyty egy felirat nélküli műanyag flakonban, így hát kértem egy hajmosást. Eredetileg az volt a célom, hogy befizessem Jetát egy kezelésre. Ebből nem sok valósult meg, de már annak is örültem, hogy végül beleegyezett, hogy ő is megmosassa a haját – méghozzá egy gádzsival. Sosem láttam még olyan elengedettnek, mint itt, a fogorvosi székben, ahogy dudorászva, fitymálón lapozgatta a nyolcvanas évek elejének szovjet divatlapjait, a két fiatal kozmetikuslány pedig a vizes fejünket maszszírozta. Jeta tudta előre, hogy emiatt a

címe *Bury Me Standing – The Gypsies and their Journey*, 1995, London). Az előzetes hírek alapján meg voltam győződve róla, hogy egy széplelkű (schönggeist) amerikai úriasszony közhelygyűjteménye a szegény szenvedő cigányokról, akik úgy szeretik a szabadságot, de a gonosz, nacionalista kelet-európaiak elnyomják őket.

Tévedtem. Sokkal jobb könyv ez annál. És sokkal rosszabb. Fontos, értékes könyv, aminek jelentős része teljesen hamis, használhatatlan, sőt kártékony. Ez a szellemesen, nagy láttató erővel, a szemtanú hitelességével megírt kötet a góg páratlan dokumentuma. A nyugati, vagy még inkább amerikai értelmiséginek a kelet-európai népekkel szemben érzett gőgjéé. Sokat megtudunk belőle a cigányokról, és még többet arról, hogyan tekintenek rájuk, a volt keleti blokk népeire odaát, az óceán túlsópartján. Az eredmény lesújtó. Mégsem árt, ha szembesülünk vele. Fonseca a szovjet rendszer összeom-

lása után, 1991-92-93-ban járta be a volt szocialista országokat Albániától Lengyelországig – Magyarországot rejtélyes, meg nem nevezett okból kihagyta –, és az ottani cigányokkal töltött hónapokat. Ezalatt páratlan értékű néprajzi anyagot gyűjtött, és rengeteg téves következtetést vont le belőlük.

Közel 550 oldalas könyvének hosszú bevezetője a lengyel cigány énekesnő, Papusza könnyes-bús története, a la schönggeist amerikai úriasszony. Aztán az első, száz oldalt kitevő fejezet az albán cigányokról, a Tirana melletti Kinostudio cigánytelep egyik nagycsaládjának mindennapjairól – remekmű. Fonseca hónapokon át együtt élt ezekkel az emberekkel, és ezalatt vendéglátói befogadták, elfogadták, kitarulkoztak előtte. Beszámolója egyszerűen nélkülözhetetlen mindenki számára, aki fogalmat akar alkotni magának a cigányság szociokulturális viszonyairól. Ez a fejezet a romológia kötelező olvasmánya. A magyar irodalomból fájdalmasan hiányoznak a hasonló alaposságú, hiteles leírások.

A második fejezet Szlovákiába visz. Itt azonban a szerző már nem végzett az albániaihoz hasonló terepmunkát, nem élt együtt a cigányokkal, hanem helyi romológus ismerőse segítségével „látogatta” őket. Nem tudósított belső életükről, hanem beszéltette őket, valamint a velük érintkezésbe kerülő szlovákokat. Mindebből megtudjuk, hogy a szlovákok utálják a cigányokat, noha azok erre egyáltalán nem szolgált rá. Ebben a fejezetben olvasható még egy kéttucat oldalas fejtegetés a cigányok indiai eredetéről, illetve mai társadalmuk lehetséges indiai eredetű jelenségeiről. Ezt megerősítendő, rövid látogatás következik a szkopjei Saip Juszufnál, macedon cigány vezetőnél, Saipnak az Indiával kapcsolatos elképzeléseiről szóló ismertetéssel.

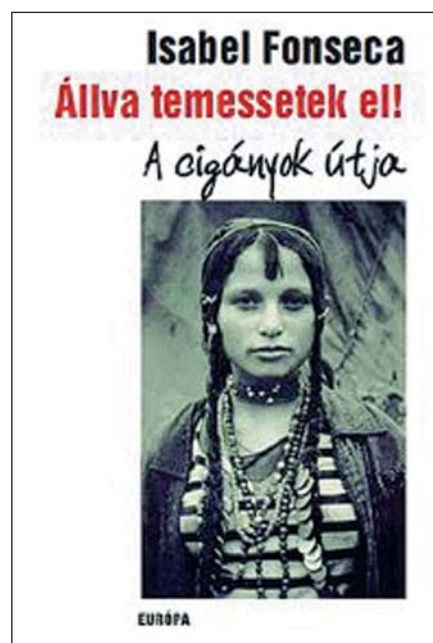
A harmadik fejezet Bulgáriából tudósít. Antropológusi igény itt sincs – mintha a szerző az első, bombasikerű vállalkozás után belefáradt volna a dologba. Ehelyett itt is van helyi romológus ismerős, aki a szerzőt elviszi két cigány asszonyhoz, és azokkal elméleti életük történetét. Érdekes, tanulságos sorsok, helyenként antropológiai értékű információkkal, de ilyesmi azért másutt is olvasható. A külvilág, a többségi társadalom itt még nem hangsúlyos, a bolgárok alig bukkannak fel – ha viszont mégis, akkor kivétel nélkül beszűkültek, előítéletesek.

A negyedik fejezet a romániai cigányokról szól. Pontosabban a romániai cigányok elleni, 1991-92-es pogromokról, a cigánygyűlöletről. És kiderül, hogy Fonseca ebből nem ért semmit. Fogalma sincs arról, milyen törésvonalak húzódnak Közép-Európa népei és nemzetiségei között, és miért. Számára a képlet egyszerű: vannak a szenvedő cigányok, és vannak a valamilyen rejtélyes okból mély gyűlölettől átitatott többségiek. Fonseca sokat elmélkedik ennek a hátterén, de a valóságot még csak megközelíteni sem tudja – viszont ezt egyáltalán nem érzékeli. Annak a lehetőségét, hogy valamilyen mértékig a cigányok is tehetnek a szembenállásról, el sem engedi a tudatáig. Sokszor ad a szlovákiai, bulgáriai, romániai többségiek szájába magyarázatokat a cigányellenességre, de érezhetően csak azokat hallja meg és írja le, amelyek saját prekoncepcióját erősítik. Hogy ugyanis a többségiek magyarázatai mind buták, hamisak, de legalábbis tévedésen alapulnak, a dolgok mélyén az ősi, atavisztikus, minden ráción túli kelet-európai gyűlölet lapul. Amelynek legfőbb elszenvedői a cigányok.

Aztán jön egy hosszú történeti fejtetetés (nem először) a cigány történelemről, jó szándékú és vaskos tévedésekkel. Egy részlet: „A cigányok üldözésének most is, mint mindig a földtulajdonért való tülekedés az egyik kiváltó oka. Az emberben óhatatlanul felvetődik a kérdés: vajon a cigányok tényleg „természettől fogva” nomádok, vagy csupán azért váltak azzá, mert sehol sem maradhattak sokáig?” Röviden tegyük a helyére: 1., A cigányok üldöztetése utólagos konstrukció, a 20. század előtt nem értelmezhető. 2., A cigányok soha nem tülekedtek a földtulajdonért, megmaradásuknak ez az egyik titka. 3., A cigányok soha nem voltak nomádok, hanem vándorok. 4., Nem természettől fogva voltak azok, hanem egy sajátos termelési mód velejárójaként. 5., Nem csak hogy maradhattak a helyükön sokáig, hanem a hatóság, ha egyáltalán foglalkozott velük, többnyire akadályozta a szabad vándorlásukat. 6., Széplelkű álkérdésekre az égből sincs felelet.

Az ötödik fejezet Lengyelországba visz. Itt már helyi romológus ismerős sincs, a szerző maga igyekszik kapcsolatba kerülni a cigányokkal. Aki járatos az antropológiában, meg tudja becsül-

ni, a szállodából tett félnapos kirándulások során milyen eséllyel. Ezért aztán az értékes információk helyett maguknak a kapcsolatfelvételi kísérleteknek a hosszas leírásai sorakoznak, a lengyelekről és az előítéletekességről szóló még hosszabb elmélkedésekkel tarkítva. És itt a szerző alig képes leplezni megvetését a lengyelek iránt. „Lengyelország lapos, jellegtelen síkság, amelyet a szennyezett, örökbarna fenyők ritkás csoportosulásai sem tesznek érdekesebbé.” „A lengyel határőr letelepedett, és mint egy bélyeggyűjteményét nézegető kisfiú, tanulmányozni kezdte

A könyv több kiadást is megélt.

vaskos, tengerészkék útlevelemet. Nyirkos ujjával megcirógatta Malaysia mélybíbor bélyegzőjét, a Tanzániába szóló túlméretezett meghívólevelet, és Mexikó halvány pecsétjét, mintha érintésével hidat verhetne hazája és e távoli országok közé.” Mintha hidat verhetne – de nem verhet, nyirkos ujjaiával ő egy sivár, lepusztult világ lakója, tele gyűlölettel a szabadokkal szemben. Kik a szabadok? Ő, az amerikai és a cigányok.

Már a 360. oldalon járunk, amikor eljutunk Kelet-Németországba. Hogy tetten érjük az idegenellenesség ezernyi formáját, a hatóság hallgatóságos vagy éppen aktív támogatásával. Negyven oldal elmélkedés következik arról, hogy a régióban mindig bántották, üldözték a cigányokat. Róluk szóló új információ már semmi sincs, csak az ide vágó irodalom tendenciózus idézése. Még a britek is kapnak egy-két bíráló megjegyzést (azok is csak európaiak, tehát előítéletesek).

lő megjegyzést (azok is csak európaiak, tehát előítéletesek).

És jön a holokauszt, a porrijamos, a felfalatás. Meglepő módon ebben a fejezetben a fél évszázados auschwitzi megemlékezésről szóló rövid rész után néprajzi értékű leírás következik arról, ahogy erdélyi kalderás cigányok a család egy nyolcéves kisfiú tagját búcsúztatják, temetik. „Természetesen” itt is lépten-nyomon előítéletekességbe botlik a szerző, kiderül, hogy a román orvosok nem voltak hajlandók rendesen kezelni a kisfiút, ám ha ezt lehántjuk, megtudunk egyet s mást a kalderás cigányok gyász körüli szokásairól. (Egy kis kitérő. A kalderás szó elfogadott, bevett a magyar nyelvben. A „hozzaértők” azonban az utóbbi időben kelderást mondanak-írnak, hogy jelezzék, ők a hozzáértők, a többiek nem. A leghozzáértőbbek pedig kelderásnak írják, hogy még a közönséges hozzáértőktől is megkülönböztessék magukat.) Aztán viszont jön a holokauszt, a kegyetlen magyar nyilasok, a náci, az üldözés, a szívszorító visszaemlékezések. És időnként az a megjegyzés, hogy érdekes, a cigányok nem foglalkoznak ezzel az egészszel.

Végül az utolsó fejezet az új szerveződésekkel, új cigány vezetőkkel, nemzetközi cigány kongresszusokkal foglalkozik. Bírálja és dicséri a cigány vezetőket, és kísérletet sem tesz, hogy tevékenységüket a többség szempontjából értelmezze.

Hát ennyi. Száz oldalnyi remek, örök érvényű híradás egy albániai család mindennapjainak mély rétegeiről, majd négyszáz oldal elfogult, fölényeskedő kioktatás, közé keverve rengeteg apró, értékes, hiteles információ. Isabel Fonseca tudatosan, szándékosan az előítéletekesség ellen küzd – valójában saját előítéleteit fejt ki nagy tehetséggel. „A volt kommunista országok kormányai a cigányok helyzetét általában üttőkártyának használják, ha külföldi segélyért akarnak folyamodni.” Fonseca nem is érti, milyen előítéletes, hazug, sértő ez a mondata – és az egész könyve.

Aki a cigányokkal foglalkozik, olvassa el Fonseca könyvét. Tudjon meg belőle sokat a cigányokról, valamint arról, hogy milyen hatalmas erő az előítéletekesség. Velünk szemben is.

Bencsik Gábor
ciganyokrol.blog.hu
litera.hu

Az Országos Cigány Önkormányzat elnöke és hivatalvezetője ellen kezdeményezett büntetőeljárást az Állami Számvevőszék

Az Országos Cigány Önkormányzat (OCÖ) elnökének, *Kolompár Orbánnak* és hivatalvezetőjének felelősségét állapította meg az Állami Számvevőszék (ÁSZ) a roma érdekképviselői szervezet elmúlt másfél éves gazdálkodását feltáró vizsgálat során, ezért büntetőeljárás megindítását kezdeményezte.

Nagy Anna kormánysszóvivő még a július 14-i kormányülést követő sajtótájékoztatón közölte, hogy a kabinet kezdeményezte az OCÖ 2009-es első félévi pénzügyi gazdálkodásának átfogó számvevőszéki ellenőrzését.

Az ÁSZ korábban még azt közölte, hogy hűtlen kezelés, a számvitel rendjének megsértése és adócsalás alapos gyanúja miatt ismeretlen tettesek ellen tett feljelentést, miután megvizsgálta az OCÖ elmúlt másfél éves gazdálkodását. A számvevőszék honlapján közzétett jelentés szerint azonban a megállapított törvényi mulasztások, a szabályozatlanság és a szabálytalan gazdálkodás miatt az önkormányzat elnökének és a hivatalvezetőnek a felelősségét állapították meg, ezért az ÁSZ büntetőeljárás megindítását kezdeményezte.

A számvevőszék közlése szerint a szervezet 2009 és 2010 első félévi gazdálkodásának vizsgálata során feltárt szabálytalanságok közül több megalapozza a bűncselekmény gyanúját. Mint írták, a hűtlen kezelés egyebek mellett az OCÖ működésével össze nem függő kiadások finanszírozásával, a számvitel rendjének megsértése az előírások folya-

matos és súlyos megszegésével, az adócsalás elsősorban adófizetési kötelezettségek elmulasztásával valósult meg.

A számvevőszék egyúttal javasolta, hogy a közigazgatási és igazságügyi miniszter intézkedjen az OCÖ éves költségvetési támogatásai felhasználásának felülvizsgálatáról, a szabálytalanul elszámolt 10 millió 475 ezer forint támogatási összeg visszafizetéséről, a nemzetgazdasági miniszter pedig rendelje el az önkormányzat gazdálkodásának átfogó adóellenőrzését.

Az ÁSZ az OCÖ működésének elmúlt másfél évét vizsgálta, mindeközben szabálytalanságok sorát tárta fel. A megállapítások szerint az OCÖ még saját törvényes

működési kereteit sem biztosította, alapszabálya és belső szabályzatai mind törvényellenesek.

A hatályos SZMSZ-ben nem rendelkeztek az intézmények feladat- és hatásköréről, a vagyonnyilatkozatok nyilvántartási és ellenőrzési rendjéről, a közgyűlés tagjai, tisztségviselői és alkalmazottai javadalmazásának elveiről és mértékéről, az SZMSZ részeként nem készült hivatali ügyrend. Az Önkormányzat számviteli és gazdálkodási szabályozása nem felelt meg a Számv. tv., az Ámr. és az Áhsz. előírásainak. Az Önkormányzat nem aktualizálta számviteli politikáját, pénzkezelési- és leltározási szabályzatát. Jövőhágyás hiányában nem rendelkeztek az eszközök és

források értékelési szabályzatával, számlarenddel, nem gondoskodtak a gazdálkodási jogkörök (kötelezettségvállalás, ellenjegyzés, utalványozás, teljesítésigazolás, érvényesítés) szabályozásáról. A nem megfelelő szabályozás is hozzájárult ahhoz, hogy az Önkormányzat nem biztosította a törvényes működés kereteit, a szabályszerű gazdálkodás feltételeit.

A közgyűlés a Nek. tv.-ben át nem ruházható hatáskörében biztosított tulajdonosi jogokat nem gyakorolta, a törzsvagyon körét nem határozta meg, annak könyvekben való nyilvántartása nem felelt meg az előírásnak. Az Önkormányzat az éves beszámolójában nem tüntette fel egy vállalkozásban való részesedését, ezáltal nem mutatta ki a kft.-ben bekövetkezett, a cégnyilvántartás adatai szerinti 3600 ezer Ft vagyonszerzést. Az Önkormányzat tulajdonában lévő kft.-ben ügyvezetői tisztséget látott el az elnök, amely a Nek. tv. szerint összeférhetetlen. Az Önkormányzat saját tőkéje 97 804 ezer Ft-ról 66 757 ezer Ft-ra csökkent, az éves költségvetést meghaladó kiadások miatt. Ugyanakkor az OCÖ költségvetését folyamatosan 50 millió forintos folyószámla-hitel is terheli.

Az ÁSZ megállapítása szerint a szabálytalan kifizetés 5 millió 612 ezer forint céltól eltérő felhasználást, 2 millió 274 ezer forint elnöki utasításra történt, előirányzat nélküli kifizetést, 1 millió 528 ezer forint számla nélküli előlegfizetést, valamint 1 millió 61 ezer forint szabálytalanul elszámolt gépkocsi-költségtérítést jelent.

Az Önkormányzat az adó- és járulék-bevallási, levonási, fizetési, adóigazolási nyilatkozatok teljesítési kötelezettségét megsértette.

Elszámolási szabálytalanságként említik a Kolompár Orbán OCÖ elnök részére 43.800 forintért vásárolt szemüveget, az OCÖ-elnök autópályamatrixa-használat elmulasztása miatti, csaknem 300 ezer forintos bírságát, és azt a csaknem 1,2 millió forintot, amelyet nem önkormányzati tulajdonú gépkocsikra vásárolt autópálya-matrixákra költöttek. De például egy, nem az OCÖ tulajdonában álló Mercedes személygépkocsi 140 ezer forintos szervíz költségét is a szervezet fizette.

Fedezet nélküli kifizetésként részletezi az ÁSZ a balatonlellei tábor működéséhez szükséges eszközök,

anyagok előirányzat nélküli beszerzését, amelyre a kifizetés a házipénztárból történt mintegy 1,7 millió forint összegben.

A részletes jelentés szerint az OCÖ a nyilvántartásában szereplő gépkocsi után nem vallotta be és nem fizette meg a cégautóadót. A segélyek és ösztöndíjak csaknem 11 millió forintnyi kifizetését adólevonás nélkül teljesítette, az általa kiadott adóigazolásokban a tisztségviselők és a munkavállalók költségtérítését teljes körűen elszámoltnak igazolta és a keletkezett jövedelmet nem mutatta ki.

A számvetvőszék közlése szerint tavaly mintegy 53 millió forintot fizettek ki költségtérítésre az OCÖ-nél, ez 2010-ben várhatóan több mint 114 millió forintot tesz majd ki, de tételes számlával nem igazolták a költségtérítés elszámolását.

Az OCÖ saját tőkéje 31 millió forinttal csökkent a vizsgált időszakban, mert kiadásaira az éves költségvetése nem nyújtott teljes egészében fedezetet, míg vállalkozásából adódóan 3,6 millió forint vagyonszerzést produkált.

Az ÁSZ vizsgálata során

206 kifizetést ellenőrzött tételesen, melynek során 10,5 millió forintos szabálytalan kifizetést állapított meg.

Mivel az ÁSZ szerint az OCÖ elnökét és hivatalvezetőjét terheli felelősség a szabálytalan kifizetésekért, büntetőeljárás megindítását kezdeményezte.

Mint lapunk arról már korábban beszámolt, Kolompárnak nem ez az első ügye: három ügyben is eljárás folyik ellene. A három ügyet a Kecskeméti Városi Bíróság egyesítette, Kolompár Orbán és társait jogosulatlan gazdasági előny megszerzésének büntetvével, magánokirat-hamisítás vétségével, sikkasztás büntetvével, az európai közösségek pénzügyi érdekeinek megsértésével, a számviteli rendje megsértésének vétségével vádolja a vádhatóság.

Farkas Flórián kiterjesztése az OCÖ vizsgálatát

Az Országos Cigány Önkormányzat szabálytalan működése kapcsán tartott sajtótájékoztatóján **Farkas Flórián** roma támogatásokat felügyelő miniszteri biztos el-

mondta, büntetőfeljelentést tesz. Farkas emellett kiterjeszténé a vizsgálatot az elmúlt nyolc év egészére.

Tekintettel arra, hogy az OCÖ teljes egészében költségvetési forrásokból gazdálkodik, Farkas szerint jogos az adófizetők felháborodása. „Jogos, és nem szerencsés – mondta –, hiszen ismételtelen erősíti a cigánysággal szembeni előítéleteket.” Farkas szerint különösen felháborító, hogy a visszaéléseket olyanok követték el, akik ellen amúgy is sorozatos feljelentések vannak.

Farkas Flórián elmondta, hogy sorozatos bűncselekmények gyanúja miatt már eljárások zajlanak Kolompár, illetve az OCÖ hivatalának több munkatársa, képviselője ellen, és ezek a törvénysértések magyarországi cigányság politikai és közéletére számára elfogadhatatlan.

A miniszteri biztos úgy fogalmazott: törvényen kívüli működésre rendezkedett be az OCÖ, semmilyen törvényi feltételnek nem felelt meg, s ezért nemcsak az elnök és a hivatalvezető, hanem a pénzügyi ellenőrzőbizottság és a 27 tagú elnökség is felelős.

Sajtóközlemény

A magyarországi cigányságnak ezekben a súlyos konfliktusokkal és szociális nyomorral terhelt időkben legnagyobb szüksége arra van, hogy a választók bizalmával felhatalmazott kisebbség és többség hiteles képviselői együtt tudjanak működni a problémák megoldásában és a mélyszegénységből való fölemelkedésben.

Az Országos Cigány Önkormányzat gazdálkodásával kapcsolatban elrendelt ÁSZ-jelentés azt mutatja, hogy a magyarországi cigányság vezetőinek egy része nem alkalmas és nem méltó erre a feladatra.

Súlyos bűncselekmények gyanúját fölvető tevékenységükkel nem csak a magyarországi cigányságnak ártottak, hanem megkárosítottak minden adófizető állampolgárt.

A magyar kormány és ezen belül a Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság az Országos Cigány Önkormányzat sorsától függetlenül a jövőben csak olyan partnerekkel kíván együttműködni, akik közpénzekkel és a közbizalommal el tudnak számolni. A mélyszegénységben élőknek fölemelkedésükhöz a célzott programokon, a gazdasági fölemelkedésen túl legnagyobb szükségük hiteles vezetőkre és közreműködőkre van.

Budapest, 2010. szeptember 17.

Balog Zoltán
társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár

KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS 2010

2010. szeptember 3-án lejárt a kisebbségi jelöltek bejelentésének határideje. Mindösszesen 15,5 ezren jelöltették magukat valamely kisebbségi jelölő szervezet nevében.

Az októberi kisebbségi önkormányzati választáson mintegy 230 ezer kisebbségi választópolgár lesz jogosult arra, hogy kisebbségi jelöltként induljon. A cigány kisebbségi választói jegyzéken szereplők száma 133 514 fő, melyből 9959 fő jelöltette magát helyi cigány kisebbségi önkormányzati képviselőnek.

Ami a kisebbségi jelölő szervezetek eredményét illeti, a cigányszervezetek közül a **Lungo Drom** magasan megelőzött minden jelölőszervezetet, közel háromszor annyi jelöltet állított, mint a sorban utána következő cigányszervezetek. A Lungo Drom minden eddigi önkormányzati választáshoz képest a legtöbb, több mint négyezer jelöltet állította 892 településen, legsikeresebben szerepelve a kisebbségi jelölő szervezetek között.

Az alábbi táblázatok a kisebbségi önkormányzati választáson magukat

megmérettető kisebbségi jelöltek számát mutatják, kisebbségenként. Mint a táblázat mutatja, a legtöbb jelöltek a cigány kisebbség állította 9959 fővel, ezt követik a németek 2223 fővel, a harmadik legtöbb jelöltet állító kisebbség a szlovák kisebbség 649 fővel.

Ahogy az a kimutatásokból kiderül, bár 3205 településen készült kisebbségi választói névjegyzék, azon települések száma, ahol valóban megtartható a választás – tehát van elegendő jelölt – mindösszesen 2321 település. Érzékelhető tehát, hogy megvan az adott kisebbségekhez tartozókban a kezdeményezési készség ahhoz, hogy érdekképviselőtük szervezeti formában lássák el, azonban nagy valószínűséggel a kisebbségi önkormányzati választás sajátosságainak is betudható, hogy nagyon sok település „elveszik” időközben, s októberre már eredménytelenné válik azon kezdeményezések

egy része, amelyet a választópolgárok megtettek július 15-ig.

Kisebbségi jelöltek a kisebbségi önkormányzati választáson kisebbségenként Országos összesítés

Kisebbség	Kisebbségi önkormányzati jelöltek
Összesen	15 568
BOLGÁR	177
CIGÁNY	9 959
GÖRÖG	219
HORVÁT	641
LENGYEL	248
NÉMET	2 223
ÖRMÉNY	183
ROMÁN	473
RUSZIN	421
SZERB	226
SZLOVÁK	649
SZLOVÉN	48
UKRÁN	101

Összesítés kisebbségenként

Kisebbség	Települések száma				Összes jelölt
	Választói névjegyzék készült	Kitűzhető a választás	Kitűzött a választás	Megtartható a választás (Van elegendő jelölt)	
Bolgár	74	41	41	41	177
Cigány	1 545	1 263	1 252	1 252	9 959
Görög	70	37	37	37	219
Horvát	186	128	127	127	641
Lengyel	88	49	49	49	248
Német	602	426	424	424	2 223
Örmény	63	39	39	39	183
Román	111	72	72	72	473
Ruszin	124	76	76	76	421
Szerb	76	48	48	48	226
Szlovák	179	126	122	122	649
Szlovén	34	14	11	11	48
Ukrán	53	23	23	23	101
Összesen	3 205	2 342	2 321	2 321	15 568

Áttekintés a kisebbségi önkormányzati választások jelöltjeiről

Főváros/Megye	Települések száma	Kisebbségi önkormányzati jelöltek száma				
		Független	Szervezet által állított			Összes
			Önálló	Közös	Összes	
Összesen	1 592	0	13 265	2 303	15 568	15 568
Budapest	23	0	1 308	112	1 420	1 420
Baranya	218	0	2 059	16	2 075	2 075
Bács–Kiskun	58	0	590	26	616	616
Békés	52	0	463	139	602	602
Borsod–Abaúj–Zemplén	199	0	1 164	516	1 680	1 680
Csongrád	21	0	256	4	260	260
Fejér	27	0	272	4	276	276
Győr–Moson–Sopron	37	0	306	0	306	306
Hajdú–Bihar	58	0	413	214	627	627
Heves	65	0	592	140	732	732
Jász–Nagykun–Szolnok	45	0	394	4	398	398
Komárom–Esztergom	40	0	264	51	315	315
Nógrád	101	0	437	442	879	879
Pest	121	0	1 205	96	1 301	1 301
Somogy	126	0	694	218	912	912
Szabolcs–Szatmár–Bereg	137	0	888	231	1 119	1 119
Tolna	76	0	654	4	658	658
Vas	37	0	215	39	254	254
Veszprém	83	0	577	0	577	577
Zala	68	0	514	47	561	561

Kisebbségi választások

A kisebbségi önkormányzati választásokat összesen 1 592 településen tartják meg az alábbi bontásban	
Települések száma	Önkormányzatot választó kisebbségek száma
1	12
6	11
8	10
6	9
2	8
2	7
8	6
6	5
27	4
59	3
249	2
1 218	1

KÖZLEMÉNY

A „Lungo Drom” Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség reményekkel telve áll az őszi önkormányzati választások elé, hiszen a 2010. október 3-i kisebbségi önkormányzati választásra minden eddigi önkormányzati választáshoz képest a legtöbb, több mint négyezer jelöltet állította, legsikeresebben szerepelve a kisebbségi jelölő szervezetek között.

A Lungo Drom új szemléletű, széleskörű, valódi társadalmi támogatottságú, összefogásra alapozott cigánypolitika megvalósítását tűzte ki célul. Ugyanakkor a magyar cigányság felemelkedése nemzeti ügy, mely összefogást kíván. A széleskörű roma összefogás megteremtése és a szakmai alapokon nyugvó új cigánypolitika kialakítása érdekében a Lungo Drom kész az együttműködésre, politikai hitvallástól függetlenül, minden tisztességes, a cigányság ügyéért valóban tenni akaró jelölőszervezet és képviselőjelölt irányába nyitott.

Szolnok, 2010. szeptember 6.

A „Lungo Drom” Országos Cigány
Érdekvédelmi és Polgári Szövetség
Elnöksége nevében:
Farkas Flórián
elnök

Négyszázmilliós fejlesztés Bélapátfalván

Textil újrahasznosító üzemcsarnok kapacitás-bővítő beruházás átadási ünnepségén jártunk szeptember 2-án. A fejlesztésnek köszönhetően a jövőben 55 hátrányos helyzetű, munkanélküli, elsősorban roma származású nő foglalkoztatására teremtetek munkahelyet, betanított munkát igénylő munkakörben.

Négyszázmillió forintos beruházással, pályázati támogatás segítségével telephelyfejlesztést és technológiai korszerűsítést hajtott végre Bélapátfalván a svájci központú TEXAID AG-hez tartozó Algo-Textil Kft. Két, egyenként ezer négyzetméter alapterületű üzemcsarnokot építhettek és Európa egyik legmodernebb textilválogató gépsorát helyezhették üzembe. A projekt 55 helybéli aszszony számára teremtetett munkahelyet. Elsősorban alacsony végzettségű, betanított munkát vállaló nőket alkalmaz a cég.

Az átadó ünnepségen **Alexander Goller**, Az Algo-Textil Kft. ügyvezető hangsúlyozta: a gazdasági válság ellenére kezdtek a bővítésbe. A Texaid csoport képviselőjében **Martin Bösch**en volt jelen.

Nyitrai Zsolt infokommunikációs államtitkár tájékoztatása szerint, az új Széchenyi terv ismét támogatni fogja a kis- és középvállalkozókat. Azt ígérte, hogy kevésbé lesz bürokratikus az eljárás és a pályázók gyorsabban jutnak majd pénzhez. Ehhez olyan elképzelések kellenek, mint ez a bélapátfalvi fejlesztés.

Farkas Flórián roma támogatásokat felügyelő miniszteri biztos, a Lungo Drom elnöke azt hangsúlyozta: öröme, szolgál, hogy cigány származású aszszonyok is kaptak munkát az Algo-Textil Kt.-nél.

Ezt azért tartja kiemelten fontosnak, mert míg az országban 15 százalékos a munkanélküliség aránya, addig a cigányság körében ez 75–80 százalék, sőt, bizonyos térségekben, mint a bélapátfalvai kistérség, egyes helyeken akár a 90 százalékot is eléri.

Fotó: MTI

Az ünnepi eseményen részt vett **Horváth László**, a választókerület országgyűlési képviselője is.

Az Algo-Textil Kft. a fejlesztést megelőzően évi 2000 tonna textil alapanyagot dolgozott fel. A beruházás keretében egy olyan korszerű feldolgozósort kerül beszerzésre, amellyel a feldolgozott textilt alapanyagból a többfunkciós válogatás biztosított. 2012-re a projekt szerint az üzem kapacitás megkétszöröződik.

A fejlesztés eredményeként az eddigi egysíkú textilfeldolgozást egy teljes termékvertikumra kiterjedő feldolgozás váltotta fel. A fejlesztés során többek között

anyagmozgatáshoz targonca, a gyártási és gazdálkodási folyamat támogatására pedig SAP vállalatirányítási rendszer került beszerzésre.

Egy közel 400 millió Ft-os beruházás keretében egy olyan korszerű raktározó, válogató, szortírozó logisztikai központot hoztak létre,

újrahasznosítási kapacitása háromszorosára növekszik, amely eredményeként a régió legnagyobb textilhulladék-feldolgozó cégévé válik. A tervek szerint így a vállalkozás árbevétele a beruházás után megháromszorozódik, a foglalkoztatott dolgozók száma pedig a fenntartási időszak végére 45 fővel növekszik.

A befejeződött fejlesztéssel egy időben kiépült hazánkban is a textilbegyűjtő rendszer, amelynek első elemei – a bevásárlóközpontok melletti gyűjtők – már ma is működnek. A beruházásnak a technológia és telephely korszerűsítésen túl tehát környezetvédelmi célú motiváltsága is van, mert a végzett tevékenység nagymértékben elősegíti az elsődleges hulladék másodlagos célú felhasználását. Ezáltal jelentősen növeli az újra feldolgozott anyagok mennyiségét, illetve csökkenti az ipari gyártás során felhasznált alapanyag mennyiségét.

A projekt a bélapátfalvi ipari parkban valósult meg, ahol az egyik legnagyobb árbevételű és legnagyobb dolgozói létszámot foglalkoztató vállalkozássá vált az Algo Textil Kft. A cég évente a fejlesztésnek köszönhetően 6–8000 tonna textil feldolgozására lesz alkalmas.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg.

amely kapacitás alkalmassá teszi, hogy hazánkban a jelenleg kialakulóban lévő textilbegyűjtést és újrafeldolgozást elvégezzék.

A projekt keretében egy 900 m² alapterületű tároló, gyártócsarnok kerül megépítésre, ami kapcsolódik a jelenleg már építés alatt lévő I. ütemű építéshez. A csarnoképítésen kívül a dolgozók szociális blokkjának kialakítása, illetve a telekhátáron belüli parkoló térburkolat kialakítása is megvalósult. A gyártóüzembe beszerzésre kerül egy préselő berendezés és egy válogató robot.

A fejlesztés eredményeként a cég textildolgozó és

LÁTTATNI A LÁTHATATLANT

Összeállítás a Színes Gyöngyök Egyesület
„Láttatni a láthatatlant” című pályázatra beérkezett alkotásokból.

2010 a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem Európai Éve

A szegénység 78 millió embert, köztük 19 millió gyermeket érint az Európai Unióban – hangsúlyozza A szociális védelemről és társadalmi befogadásról szóló 2008. évi Közös Jelentés. Az Európai Parlament és a Tanács ugyanezen év októberében elfogadott 1098/2008/EK Határozatában döntött arról, hogy 2010 a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai éve lesz.

A kezdeményezés célja, hogy felhívja a nyilvánosság figyelmét a szegénység és a társadalmi kirekesztés súlyosságára az EU tagállamaiban, megnyerje az állampolgárokat a társadalmi összetartozás ügyének. A szegénység és kirekesztés nemcsak a kormányok és a szegények problémája, hanem mindannyiunk ügye. 2010-ben az EU szintjén és az egyes tagállamokban, így Magyarországon is figyelemfelhívó programok indulnak. Az Európai Unióban 1983 óta rendezik meg a különféle témákra koncentrált „Európai Éveket”. A kezdeményezés fő célja, hogy felhívja a figyelmet egy adott témára az egész EU-ban, egységes megközelítés alapján tegye érzékenyebbé a közvéleményt a kérdéskör iránt, és arról társadalmi vitát generáljon.

A szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem az Európai Unió és tagállamai fontos kötelezettsége. Az Európai Bizottság a 2005-2010-re vonatkozó Szociális Menetrendben javasolta, hogy legyen a 2010-es év a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem európai éve, annak érdekében, hogy hangsúlyozza és megerősítse az Európai Unió Lisszaboni stratégia indulásakor tett kötelezettségvállalást, miszerint az EU váljon versenyképes, fenntartható gazdasággá, több és jobb munkahely, valamint nagyobb társadalmi kohézió mellett.

Az Európai Év elsősorban kommunikációs kampány. Önmagában nem alkalmas arra, hogy felszámolja a szegénységet és a kirekesztődést, arra viszont igen, hogy a szegénységben, társadalmi kirekesztettségben élők helyzetéről előremutató, konstruktív társadalmi közbeszéd alakuljon ki. Elősegítse, hogy a társadalom jobb helyzetben lévő tagjai, a gazdaság vagy a politikai élet szereplői is reális képet kapjanak a szegénységről, megértsük, hogy milyen okokra ve-

zethető vissza és milyen következményekkel járhat, továbbá áttekintsük, hogy milyen eszközök állnak rendelkezésre a csökkentéséhez és megismertessük a kirekesztés elleni küzdelem terén valós eredményeket felmutató jó gyakorlatokat.

Az év során erősíteni kell a szegénységben és kirekesztettségben élők helyzetével kapcsolatos tudatosságot,

elő kell segíteni, hogy az érintettek eredményesen gyakorolhassák szociális, gazdasági, kulturális jogait és csökkenjenek az irányukba megfogalmazódó sztereotípiák és a megbélyegzés. Lehetőséget kell teremteni arra, hogy az Év tevékenységeiben minél több állampolgár részt vállalhasson, különös tekintettel azokra, akik közvetve, vagy közvetlenül megtapasztalták a szegénységet, vagy a kirekesztődést.

Ebben nagyon fontos szerepe van a médiának.

A 2010-es Európai Év tervezésének kereteit az EU Stratégiai Keretdokumentumban fektette le. Az Európai Unió költségvetéséből összesen 17 millió eurót különített el a 2010-es Európai Évre, amelyből 9 millió euró használható fel a tagállamok tevékenységeire. Ehhez a

tagállamoknak legalább 50%-os hazai társfinanszírozást kell biztosítaniuk. Magyarország részesedése – az Európai Bizottság 2009. szeptember 7-i döntése értelmében – 309 028 euró.

Az Európai Év végrehajtására minden tagállam Nemzeti Programot készített, melyet 2009. május végéig kellett benyújtani az EU Bizottságnak. A Nemzeti Programot az európai év irányadó elveivel és célkitűzéseivel összhangban, a hazai kihívások alapján kellett elkészíteni. A Nemzeti Program a Magyar Szegénységellenes Hálózat, valamint a Szociális és Munkaügyi Minisztérium által működtetett – felerészről civil szervezetekből álló tanácsadó testület – Nemzeti Konzultatív Testület javaslatai alapján készült.

Programajánló

2010. október 29-én 17 órai kezdettel kerül sor a Szociális Szakmai Szövetség SzocKafé sorozatának rendezvényére Az Esély 2010/5. „Alapjövedelem – minimumjövedelem” tematikus számának bemutatójára.

„Magyarországon, ahol az utóbbi évek közpolitikai vitái az [...] segélyezettek és a pazarló jóléti ellátások szidalmazásától, valamint a munkakényszer érvényesítésének követelésétől voltak hangosak, kevés dolog tűnhet annyira időszzerűtlennek, mint a feltétel nélküli alapjövedelem gondolata. Az univerzális szolidaritás – alapjövedelem mögött rejlő – eszmeiségével kapcsolatban azonban ennek az ellenkezője is igaz: semmi sem ennyire időszzerű.” (Részlet a tematikus szám Előszavából.)

Az alapjövedelem egy olyan rendszeres jövedelem, amelyet egy politikai közösség valamennyi tagja számára egyéni alapon biztosít, anyagi helyzetétől függetlenül és munkakötelezettség nélkül. Az alapjövedelem gondolata a jóléti állam jövőjéről szóló szociálpolitikai és politikai diskurzus egyik meghatározó eleme – legalábbis külföldön. Az Esély egy garantált jövedelemről szóló különszám megjelentetésével, valamint egy lapbemutató kerekasztal-beszélgetéssel kíván hozzájárulni az elképzelés hazai megvitatásához. Megvalósítható volna-e egy ilyen program? Ha megvalósítható, morálisan helyes-e? Ha helyes, lenne-e politikai támogatottsága? Mit mondhatunk az alapjövedelem fényében a magyarországi segélyezésről?

A rendezvény meghívott vendégei:

Ferge Zsuzsa akadémikus,

Misetics Bálint, a tematikus szám vendégszerkesztője,

Török Emőke szociológus

Moderátor: Nyilas Mihály, az Esély főszerkesztője

A rendezvény helyszíne: 3Sz – 1094 Budapest, Liliom u. 8.

* * * * *

EGYMÁSRA LÉPNI TILOS!

Egymásra lépni tilos! című antidiszkriminációs kampány alkotói pályázat díjátadása és

„A mi meséink. Alkotások a nyomor széléről.” című gyermekrajz kiállítás megnyitójára **2010. november 4-én (csütörtök)** kerül sor.

A rendezvény helyszíne: 1084 Budapest, Ór utca. 5–7.

A Budapest Esély Nonprofit Kft. indította el az **Egymásra lépni tilos!** című antidiszkriminációs kampányát. Ennek célja, hogy felhívja az emberek figyelmét arra, hogy járjanak nyitott szemmel s vegyék észre a kisebbségi csoportokat érő hátrányokat. A kampány során a Budapest Esély Nonprofit Kft. **Egymásra lépni tilos!** címmel alkotói pályázatot írt ki olyan fiatalok és felnőttek számára, akik elkötelezettek az

esélyegyenlőség és az antidiszkrimináció témája mellett. Öt kategóriában sok értékes, kreatív pályamű érkezett. A rendezvényen bemutatják és díjazzák a legjobb pályamunkákat.

* * * * *

AZ ALKOTÁS POZITÍV ÉPÍTŐ ERŐ

2010. november 18-án (csütörtök) 11 órai kezdettel szeretettel várják az érdeklődőket a Docuartban (Ráday utca 18., Erkel utca 15. szám alatti kapualjban) a Közös film alkotói.

Bódis Kriszta író, dokumentumfilm rendező, pszichológus, és roma fiatalokból álló filmes alkotócsoportja meghívja Önt egy rendhagyó filmes workshopra. A találkozón bemutatják, hogyan működik az ózdi Hétes telepszegregált közösségeiben több mint 10 éve elkezdett alkotásközpontú szociális munka, melynek mottója: Az alkotás felszabadító ereje a kirekesztett csoportok számára segít integrálódni a társadalomba.

A nyilvános workshopon:

- találkozhat a csoport tagjaival, valamint a program önkénteseivel
- megnézheti a készülő Közös film részleteit
- bepillantást nyerhet Bódis Kriszta Alkotásközpontú módszerének alapelemeibe, mely nem csak a szociális, de a filmes munkában is paradigma váltást jelenthet.

* * * * *

„KÉRDÉS ÉS VÁLASZOK”, avagy SZEGÉNYSÉG és SEGÉLYEZÉS II. című szakmai konferencia

A konferencia időpontja:

2010. november 30. 9.30 – 14.30

A konferencia helyszíne: Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet – Budapest, Tüzér utca 33-35.

A konferencia a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet által korábban meghirdetett „Kérdés és válaszok” c. konferenciasorozat része. A korábbi előadásokon a mélyszegénységben élők segítésére létrehozott alternatív oktatási, lakhatási, foglalkoztatási programok, valamint a közösségi szociális szolgáltatások kerültek bemutatásra, illetve a segélyezés általános rendszerét mutatták be az előadók. Mindezek folytatásaként november 30-án a segélyezés célzottságának elméleti és gyakorlati oldalával ismerkedhetnek meg a résztvevők.

A kányhálós Tumpi

(Sáfár Sándor és Wuscher Anna gyűjtése)

Valamikor, még az öregapám idejében, élt Bagodvitenyédén egy nagyon gazdag cigány: Tumpi. Igaz mindenki csak kányhálós Tumpinak emlegette. Miért? Rászolgált a nevére a viselkedésével. Ravasz volt, mint a róka. Akit lehetett becsapott, ezért aztán, amihez csak nyúlt, arannyá változott, mármint a zsebében, pénz formájában. Szembe mindenki dicsérte, hátha leesik valami adomány. A háta mögött mindenki szidta.

Förhéncen lakott egy tutyi-mutyi cigány: Gurgula. Éppen egykorú Tumpival. Ő volt az egyetlen, aki mindig csak jót mondott Tumpiról. Soha nem emlegette, hogy kányhálós. Gurgula nagyon régen ismerte Tumpit. Még abból a korból, amikor Tumpi is Förhéncen lakott. Tumpi azonban meggazdagodott, és talált jobb vidéket, odaköltözött: Bagodvitenyédre. Ott épített egy hatalmas házat. Volt akkora, mint a templom. Hogy hasonlítson is a templomra, az elejére tornyot is építtetett. Legfőbb foglalkozása a lótenyésztés és a kupeckedés maradt itt is. Majd elfelejtem. Még a ház építése előtt építtetett egy akkora istállót, hogy az uraság is megirigyelte. Fogadott két segítséget: Dollárt és Káplárt. Ezután aztán, ha nem akart unatkozni, mást, okosat kellett kitalálnia.

Mit tehetett? Építtetett egy nagy hentesüzletet, mert azt tapasztalta, hogy hús, kolbász meg miegyéb, még a lovagnál is több hasznot terem. Amikor elkészült a bolt, fogadott tizenkét ügyes hentest, akik dolgozni jól tudtak, de pénzük nem került saját bolt nyitására. Kiszolgálták hát Tumpi boltjában. Jól megfizette őket, hogy ne lopjanak. Tumpi csak a pénzt szedte, mármint a hús árát. Még azt a zörgős gépet is kitanulta, amelyik kiszámolta papíron, mennyit fizessen egy-egy ember a lemért húsért. Volt esze, a pénzt nem

bízta másra. Messze földön híre terjedt a hentesüzletnek. Jött a rengeteg vásárló. Még tolakodtak is, hogy előbb kerüljenek sorra.

Egy nap Förhencre is eljutott a híre, hogy Tumpi megint megfogta az Isten lábát. Ezután aztán a Förhenciek is jöttek húsért, de főleg azért, hogy megtapasztalják igaz-e a hír Tumpi szerencséről, vagy humbug az egész. Láthatták, hogy színtiszta igaz, amit hallottak.

a batyu. Kézbe fogta a silingát, aztán csak ment. Nem kereste, merre menjen, jól ismerte ő a környéket. Összesen egy helyen pihent meg. Leült az árokpartra, aztán, hogy hasznosan töltsen az időt, fohászkodott a Szent Istenhez, lágyítsa meg Tumpi szívét. Könyörüljön meg a szegénységén.

Kis idő múlva indult tovább. Nem egészen reggel, de még nem harangozták el a delet, amikor megérkezett Bagodvitenyédre. Nem kellett kérdezős-

Gurgula is hallott a hentesüzletről, de nem talált az egész házban egy forintot sem. Nem csoda. Tíz gyerek kérte, követelte, kuncsorogta naponta a kosztot. Gurgulának már a járása is esetlenné vált az éhezéstől, a gondtól, mivel tömhetné be a sok gyerek száját nap, mint nap. Most azonban gondolt egyet. Bár, már estefelé járt az idő, amikor eljutott Tumpi szerencséről a hír, elhatározta, elindul csak úgy gyalog Bagodvitenyédre. Ha nem reggelre, de délre bizonyosan megérkezik. Ott aztán felveszi a legalázatosabb pofáját. Tumpi talán megsajnálja. Batyuval nem mehet, asszonyoknak való

ködni, arra vette az irányt, amerre a legtöbb ember tartott. Egyszer csak megérkezett a hentesüzlet elé. Megállt. Megigazította a legalázatosabb, legkönyörgőbbre a pofáját, aztán bement. Nem tolakodott a vevők közé. Betámaszkodott az egyik sarokba. Bambán bámulta a sok finom kolbászt, húst... Véletlen még a nyála is kicsordult. Meddig állt, meddig nem a sarokban, én azt nem tudom. Egyszer azonban Tumpi felnézett, megpillantotta Gurgulát. Rögtön felugrott a ketrecéből a zörgős gép mellől. Megölelte Gurgulát, megütögte a hátát és megkérdezte mi járatban errefelé.

– Venni akarsz valami jóféle kolbászt?

– Nincs nekem pénzem testvér. Csak nézelődök és örvendezek, hogy látlak.

Tumpi bement a pult mögé egy hatalmas papírba csomagolt húst, többféle kolbászt, szalonnát. Ráadásnak egy egész tüdőt, mert az nagyon szeretik a förhénciek.

Aztán Gurgulához lépett, kezébe nyomta a csomagot. Na, testvér, tedd a silingába! Ha hazaviszed, jó világ járja a gyerekeidre. Ha erre jársz, gyere be máskor is! Isten megáldjon!

– Isten megáldjon téged is a jószágodért! Én is áldani foglak, amíg csak élek. Elég lesz hazacipelni az ajándékot, de nem mondtam, hátha visszaveksi az adomány felét Tumpi.

Indult haza rögtön Gurgula. Az úton ki sem bontotta a csomagot.

Volt öröm otthon. Paprikás zsírtól volt piros minden gyerek fülig. A kezüket nem is említem.

El sem fogyott az összes adomány, Gurgula már fogta is a silingát és napnyugtával indult Bagodvitenyédre. Most is olyanformán érkezett, mint legutóbb.

Tumpi most rögtön észrevette. Már is köszöntötte és csomagolta nagy papírokba a sok finomságot. Még malac orrát, fülét, farkát is tett a papírba. Jó az a káposztába. A csomagot a silingába tették. Könnyebb a cipekedés, és biztonságosabb is, mint csak úgy papírosba.

Nem sorolom a sok utat. Már két év is eltelt az első látogatás óta, de Gurgula minden héten egyszer, ha nagyobb ünnep következett, kétszer is megjelent az adományért. A segítők csodálkoztak Tumpi jószívűségén. Nem ilyenek ismerték és mások sem így emlegették. Igaz, jól jön mindenkinek egy hírvivő, aki lépten-nyomon dicséri.

Egy nap aztán beállít a hentesüzletbe Förhéncrel Kopek. Nem sorakozott a többi ember közé, nem is ácsorgott, hanem Tumpi közelébe férkőzött és a fülébe súgott valamit, amitől Tumpi olyan dühbe gurult, földhöz vágta a zsíros kalapját aztán az írószerszámot. Kiugrott a zakatoló gép mögül és el-

ment kiszellőztetni a fejét, mert fölforrt az agyvíze. Gondolkozott, gondolkodott Tumpi, mit találjon ki, hogy Gurgula ne nézze őt ökörne. Miért Gurgula? Nem mondtam még mitől dühödött fel Tumpi? Attól, hogy Kopek elmondta, Gurgula már jó ideje nem törődik a gyerekekkel, egyenesen éheztesíti őket. A felesége kuncsorog össze a faluban egy kis kenyeret, meg miegyebet, amit éppen adnak a jószívű emberek. Gurgula pedig, hazaérve a silingával egyenesen a kocsmároshoz megy. Láthatatlanban az egész adományt neki adja egy liter pálinkáért. A kocsmáros ezután jól él, Gurgula pedig mulat, vigad, amíg tart a pálinkából, aztán hazamegy és ennivalót követel a feleségétől. Amikor megkapta a vacsorát lefekszik és kialussza a pálinka gőzét. Amint felébred, már indul is a következő adományért Bagodvitenyédre.

– Hát ezért nem megy Gurgula családja ötről, hatra! Én bolond pedig, csak töltögetem neki a feneketlen zsákokot. Majd gatyába rázom én Gurgulát, de úgy, hogy, mégis az eszébe vessen mi történt – Gondolta Tumpi, de nem mondtam senkinek, mit tervez.

Nem kellett sokat várni. Talán egy, vagy két napot, megjelent Gurgula... Most még a sarokba sem kellett állnia. Tumpi azonnal észrevette és ugrott a csomagért. Pakolni sem kellett. Előre elkészítve várta egy szép nagy csomag,

hogy Gurgula jelentkezzen. A csomagot most is betették a silingába, mint máskor. Gurgula sietősen elköszönt. Örült, hogy sok minden lehet a csomagban. Megvan a súlya. Már tervezgette, hogy most egy liter pálinka egyet, egy pintes üveg pálinkát kér a csomagért... Sok időbe telt, amíg hazaért. Lassabban haladt az úton, mint máskor, mert húzta a kezét a silinga. Jó ideig alkudozott a kocsmáros, mert sokkalta a pintes üveg pálinkát, de amikor Gurgula nem engedett azt gondolta, talán már másnak akarja eladni a sok finom húst. Végül megadta a pintes üveg pálinkát. A csomagot a kocsmáros betette raktárba. Gurgula pedig nekiült a pálinkának. Időbe telt, amíg a kocsmáros időt tudott szakítani arra, hogy megnézzék a csomag belsejét. Gurgula addigra már meg is itta a pálinka felét, amikor feldühödve állt előtte a kocsmáros. Kicsapta Gurgula kezéből a poharat, aztán földhöz vágta a maradék pálinkát és torkaszakadtából ordította:

– Te a bolondját járatod velem? Azt hiszed, túljársz az eszemen? Mit adtál nekem a pintes üveg pálinkáért?

– Mit? – pislogott nagyokat Gurgula.

– Mit? Ne hüledezz nekem! Gyere, nézd meg! – azzal megragadta Gurgula nyakán a kabátot és húzta a pult mögé, mint a kutya a rongyot.

– Nézd csak! – azzal a kocsmáros még az orrát is beleverte Gurgulának a csomagba.

– Mi volt a csomagban? Négy tégl. Elég lehetett cipelni Bagodvite-nyédről Förhéncre.

Gurgulára már hatott a pálinka. Azt sem tudta sírjon-e, vagy menjen és dühében verje agyon Tumpit. Gondolt arra is, hogy a veréshez segítséget hív, de kinevetné az összes cigány és csúfolnák, amíg él. – Nem tudom, végül is mit határozott.

Tumpi is csak találgatta mihez kezd a tréfával, becsületre tanított Gurgula. Találgatta, lenyeli-e a pofont vagy felbőszíti az egész rokonságot ellene. Úgyis irigy rá valamennyi förhénci. Azt azonban belátta, egy időre jobb lesz eltűnni a szemük elől, mint a ködnek. Odaszólt Kálmánnak, a legügyesebb segédnek:

– Kálmán! Elmegyek néhány napra a vásárba. Úgy rendezd a bolt dolgát, mintha te lennél a gazda. Megértetted?

– Meg.

Ezután ahogyan csak bírta a lábain, megindult a főúton. Jó darabot gyalogolt már, amikor egy útkereszteződéshez ért. Az út szélén állt egy kőkereszt. Tumpi megállt, hogy szokása szerint köszöntse a Szent Istent. Csak most érezte, milyen fáradt a gyaloglástól, a hentesüzletben végzett munkától. Leült a kereszt tövébe. Pihent és bámult bele a vakvilágba. Nem tudom meddig ült, amikor egyszer csak a Szent Isten hangját hallotta. Tumpi fel, sem mert pisilantani.

– Menj az utadon, mert rád esteledik! Előtte azonban gondold el, mit is akarsz kezdeni az életeddel! Örökké csak kóborolni akarsz a nagyvilágban, vagy rendezni akarod az életedet. Ha rám hallgatsz, ha megfogadod a szavamat, Egervár felé veszed az utat. Egyenesen menj. El ne tévedsz az utat a Válicka patak felé, mert ott vagy árvizet találsz, vagy mocsarat. Egerszegnél fordulj Észak felé. Így érkezel el Egervárra. Ott egyenesen a kastélyba menj. Most éppen az uraság lányánál vendégeskedik egy gyönyörű aranyhajú királykisasszonyka. Azért vezéreltem oda, mert neked szántam feleségnek.

– Köszönöm a jóságát! – hajolt meg Tumpi a Szent Isten előtt és megfogadva a tanácsot, indult a mondott úton.

Csodálatos szép tájakon járt Tumpi. Erdők, virágok mindenfelé. Nem győzte csodálni a sok szépséget, ezért tartott három napig az út. Bámészkodás nélkül, ha kilép, mindössze egy napig tartott volna a menetelés.

Harmadik nap napszálltakor érkezett Tumpi a kastélyhoz. Nem alázatoskodott ő sohasem, így hát bátran

az adományért, mert adománynak tartotta a királykisasszonykát, az után engedelmet kért, hogy mellé ülhesen. Itt aztán mindketten megfélekeztek a többi kisasszonyról?

– Hogy hívnak?

– Sári.

– És téged?

– Én Tumpi vagyok.

A királykisasszony, Sári azt mondta, hogy az élete csupa unalom és parancsolgatás. Ha menekülni akar a parancsolgatás elől, meglátogatja vala-

bekopogott a nagykapun. Nyílt az ajtó. A várkisasszony nyitott ajtót. Bevezette a nagyterembe, ahol sok kisasszony üldögélt. Zenét hallgattak. A várkisasszony Tumpit leültette. Valamennyien kérdezgetni kezdték. Kicsoda? Honnan jött? Tumpi felelgetett, de a szemét közben jártatta. Kereste melyik a királykisasszonyka, akit a Szent Isten neki szánt. Láthatatlanban feleséget választani? Az öregapám sem hallott olyat. De a Szent Istennel vitatkozni nem lehet. Kereste a szemével a lányt, hogy legalább meglássa. Nem kellett sokat keresnie, hamar meglátta. Rögtön megismerte. Miért? Ő volt a legszebb a kisasszonykák között és persze, a fején volt a koronája. Nagyot dobbant Tumpi szíve. Ő lesz a feleségem, hisz a Szent Isten is nekem teremtetten. Elsőnek is – csak úgy magában – hálát rebegett a Szent Istennek

melyik barátnőjét. Így került ide a kastélyba is.

Tumpi is elmesélte az egész életét: a sok munkát, a tréfalkozásokat. Még a tégladományozást sem felejtette el megmondani. A királykisasszony nagyot nevetett a fineszes leszoktatáson, de sajnálkozott az éhes gyerekeken.

Egyszer csak váratlanul Tumpi megkérdezte:

– Leszel-e a feleségem Sári?

– Leszek – ragyogott a királykisasszony szeme.

Rögtön bejelentették a kisasszonyoknak, hogy Tumpi feleségül veszi Sárit, a királykisasszonyt.

– Szerencsés lány vagy Sári! Én is, én is, én is hozzámentem volna Tumpihoz, ha megkér – kiáltották szinte egyszerre a kisasszonykák.

– Csakhogy én Sárit kértem meg.

A várkisasszony beszaladt az ap-

jához a nagy terembe, hogy elmondja a hírt.

– Ezt gyorsan elrendeztéték lánynom. Én nem is tudtam, hogy betévedt a házba egy kérő. Hanem akkor készülünk a lakodalomra! Rögtön kiadta a parancsot a szakácsoknak, hogy a lakodalomra minden finomság készen legyen, holnap reggelre. Aztán elment a postára és feladott egy táviratot a komájának, Sári apjának. Megüzente, hogy kérője akadt Sárinak, a lányának. Azonnal jöjjön, mert holnap reggel Egerváron lesz a lakodalom.

A király, amint megkapta a táviratot, cihelődni kezdett. Befogatott a négy lovas üveghintóba. Felvette az ünneplős ruháját, fejére a koronát és már indult is.

Megszimatolta a lakodalmat az egervári vajda. Sietett a kastélyba és azonnal összeadta a fiatalokat annak rendje, módja szerint.

Amikor megérkezett a király az egervári kastélyba, a köszönés után már mondta is:

– Kedves komám! Te szegyenbe akarsz hozni engem ország-világ előtt? Hogy gondolod, hogy te tartod az én lányom lakodalmát, még azt hiszik az emberek, hogy üres a kamrá, nem tudok még egy lakodalmat sem kiállítani.

– Ugyan ki merne ilyet mondani, vagy csak gondolni is, hisz hét megyében híres vagy a gazdagságodról. Tudod mit? Tartsunk nálad is lakodalmat, ha már itt a vége felé jár a mulatozás.

– Rendben.

Ezek után végig ették, itták a lakodalmat. Amikor már csak a morzsákat szedegethették volna, hintókba ült a lakodalmas sereg és a királynál Pál-tornyán folytatták a mulatozást. Amikor már itt is kidőlt mindenki az evés, ivás, táncolásban, Tumpi bejelentette, hogy viszi haza Bagodvitenyédre a feleségét.

– Elkísérünk – mondta a koma is, a király is.

– Azt lehet!

Akkor aztán elő a hintókat. Az első hintóban Tumpi és Sári ült. A másodikban a király, a harmadikban a koma és a lánya.

Indulás Bagodvitenyédre. Sári apja elégedettnak mutatta magát, amikor meglátta Tumpi házát. Tumpi aztán nagy komolysággal betessékelte a vendégeket a házba. Leültek és már jött is egy természetes cigányasszony. Nagy lábasban hozott rántott levest, pirított kenyérkockákkal, aztán kiszaladt egy nagy frissen sült házikenyérért.

– Egyenek kedves királyi atyám, mert nincs más.

– Jó ez fiam. Különösen, amikor másnapos az ember. Még jobb volna, ha egy kiskanál ecetet loccsantanánk bele. Ezt mondta, de azt gondolta: a fene enne meg a smucig pofáját! Ha nem a veje adná a vendégséget, megharagudna a kínálat miatt, de mit várhat az ember egy magányos embertől. Szegény lányom... – folytatni sem merte tovább a gondolatot.

Jónak sikerült a leves, na és a kockázás lerázta már a lakodalmi kosztot. Egy szóval, éhesek voltak. Valamennyien háromszor is mertek a levestől és nagy karaj kenyerekkel megették. Elégedetten dőltek hátra a vendégek a karosszékeikben. Ekkor az ajtóban ismét megjelent a cigányasszony egy sült pulykával, aztán egy sült libával, egy-egy tál sült kolbásszal, hurkával, végül egy sült malaccal.

A vendégek csak bambán ültek és nézték a sok finomságot, de tömőfával sem tudtak volna lenyomni egy falatot sem.

– Nagy zsvány vagy Tumpi – mondták a vendégek, amikor búcsúzkodtak. A király azt is hozzátette, vasárnap várja Tumpit és a felségét ebédre. Nem szívességből hívta őket, hanem azt gondolta a király: ez a ravasz cigány képes élete végéig rántott levesten tartani a lányát. Legalább vasárnap egyen jól szegény.

Elmentek. A király kitett magáért. Ellátta őket minden jóval és erősen biztatta őket az evésre.

– Tumpi sem akart lemaradni. Ő is meghívta az apósát a következő vasárnapi ebédre. A király hívta a komáját is, hogy ne unatkozzon.

Jöttek is vasárnap. Miga most is leültette őket. Azonnal jött is a cigányasszony. Mit hozott? Mit hozott volna?

Egy nagy fazék rántott levest, kenyeret és ecetet.

– Egyenek királyi atyám, mert nincs más – biztatta Tumpi többször is az apósát.

– Engem nem versz át többször ravasz cigány – mármint a veje –, tele tömetnéd a hasunkat ezzel a vacak levestel, neked meg itt maradna a sok finomság és nevetnél, hogy hiába kínálad, nem tudunk enni.

Ezért aztán szépen, lassan mert a levestől csak úgy, a tányér karimájáig. Ennyi elég lesz, hogy ne sértődjön meg Tumpi. Szépen, lassan, urasan kikanzalták a levest. Kenyeret nem is ettek hozzá, ne nyomja a gyomruk. Aztán, mint akik jól végezték dolgukat, hátradőltek.

– Nem kérnek többet? – kérdezte a cigányasszony.

– Nem. Teljességgel jól laktunk.

Akkor a cigányasszony megfogta a lábost a maradék levestel és kivitte. Összeszedte a tányérokat, kanalakat, azokat is kivitte.

Az apósék jó ideig ültek, várták a további kínálatot. Amikor hiába vártak, nem akarta, de kicsúszott a király száján:

– A többi finomsággal mi lesz?

– De királyi atyám, hiszen mondtam egyenek eleget, mert nincs más.

– Nincs más, nincs más. Ezt már ismerjük.

– De most tényleg nincs más.

A király az sem tudta mérgeled-e, vagy tréfának vegye, hogy éhesen mehet haza. Végül is tréfának gondolta a dolgot. Kicsit örült is, hogy ilyen kányhálós ember lett a veje. Ez nem fogja elpazarolni a keresetét. A smucigságát úgy teszi, haragudni sem lehet rá.

Így volt, igaz volt. Ha Bagodvitenyédre visz az utatok, keressétek fel Tumpit.

Mesélő:

**Kuti Gyula (71 éves)
Zalaegerszeg, 1971**

Szómagyarázat:

kányhálós = ravasz, huncut
smucig = irigy

Kertész Imre:

Bizhelyakipe *(purzaben)*

Aba duj shon, hody muro dad gelastar. Kathej o milaj. De ando gimnaziumo aba dulmut, inke e tomnasa avri dine o vakaciovo. Kodi phenidine: lumako maripe si. Vi e urale mashkar mashini butivar aven te bombazin o foro haj v ipa bibolde andine maj nyeve krisa. Duj kurke vi butyari som. Hertija bishadine man: „ande butyako than trubul te zhal”. O adreso „Köves György Terneske” bushadas, haj kade vi dikhlom e levenlesko vas si ande butyi. De vi shundom, ande fabрики vady pe kasave thana bishaven kodoles, kon inke nashtig zhal ande butyako than, ke ternoj sar me. Vi manca si desh oxto shave inke kade kethane, anda kadi ke vi von ternej sar me, deshu panzhe bershengej sar me. E butyako than po csepeli si, kaj e mitasha, kodoleske „Shell fabrika” o anav. Kade pala kodi vi maj lasho kerdylom, ke galbeno chershajasa nashtig zhal avri pe foroski granyica. Me chacho papirosi vasteste lom, e ketanipeske bare manusheske stemplosa, sosa „shaj xuttyan perdal e csepeli granyica”.

E butyi naj phari, haj

mashkar e shave, vi lashe: zhutori som ande butyarenca. E ulejesko thanes tele mardine, haj e urale so kerdine e but bidi, ame trubuj te keras mishto. Vi o palleri zurales lashoj amende, vi potynipe del ame sako kurko sar peske chache butyarenghe. De muri mosh-toha dej haj feder e lileske losshalas sodevar gelomatar varikaj muri moshtoha dej phendas sar chacharan man tele te trubuj. Akanak aba naj so te phenel, k esi ma lil, haj sikavel pa mande na pe muri voja trajisarav, ketanipeske kerav mishto tradav ande fabrika, haj kadales aba kaver jakhenca pekhen. Vi e nipn kadal phenen. Feri mura moshtoha daki pheny daral, ke voj kade gindil phari butyi trubuj te keral, naj assvajvimaske jakhencina pushlas: anda kadi gindij kadi feri sasti vi o Vili bachi mange das chachipe, s Lajos bachi vi shero kerdas: trubuj te keras so o del kamel amendar? pe kadi pala kodi chi phendas khanchi atunchi o Lajos bachi rigate khardas man, s vorbisardas manca: phendas te bistrav, ande butyako tabori na feri man, vi e biboldon sikaven, haj sama trubuj te lav so kerav, ke atunchi tele dikhen

amen. Pe kadi chi gindisardom. De shajke chachipe si les.

Vi kathar muro dad aven e lila anda butyako tabori: najis devleske sastoj, e butyi mishto biril. Vi o nipo losshal kadaleske. Vo Lajos bachi kadi phenel: o del zhi akanak mure dadesa sas, haj phendas te na bistrav sako dyes te rudyij hody o del te lel sama pe les inke, ke o del kodi kerel amenca so kamel. O Vili bachi kadi phenel: ek cini vrama trubuj te cirdas inke varisar, ke kon amalaj jekhavrenca ande thema sar aviline po partom, e nyamcongi zhelya gataj.

Mura moshtoha dasa naj khanchi bajo, avri birij tavav lasa. Voj pale trubul te hodinil pe, ke andre phandadine e bolta, ke nashtig kerel kodo biznico kasko rat naj uzhoj. De kade dichol mure dadeske baxtalo sas kodolil so po Suto raj shutas, haj voj kade sako kurko phralikanes anel, so mura moshtoha da perel, anda amare thaneske love leste si kade sar mure dadeske phendas. Maj palal lashe love shutas tele pe amari mesalya kade diklom. Mura moshtoha da vas chumidas, haj vi mande das duj-trin lashe

vorbi, v ipa baro manush raj pushlas sar si. Aba kamlasas te zhaltar, kana ane leski godyi reslas variso. Ek chomago las avri anda peski taska. Ek cerra dilyivani sas leski musura kade gindij, muri bari gazhi kade das duma, mishto avel kaj o kher ando. Chomago chicken, guglo haj kasave butya sas. Gindij me, shajke pa kalo placco andas, ke vi voj shaj ginadas e kris, e biboldon maj cerra xabena den. Muri moshtoha dej chi kamlas te lel lestar, de o Suto raj zorasa kerdas. Kana duj zhene asshilam, vi man pushlas, so gindisarav mishto kerdas hody las lestar. Kade gindisardom mishto, ke nashtig azbadas e Suto rajes hody chi lel lestar de feri mishto kamlas. Vi voj kadi gindilas, haj phendas inke kade gindil vi muro dad phendasas hody mishto kerdam. Chi me chi gindijas kaversar. Muro dad kadal butya maj feder zhanel mander.

Vi mura da zhav te dikhav sako kurko duvar. Lasa maj but mure bidi. Sar muro dad phendas mange dulmut, chi fal mura da, hody pasha muri moshtoha dej trubul tavav. Kodi phenel, late, kaj muri dej si muro than.

De me kade zhanak mure dadeske das man o mujalipe, haj leski vorba si e chachi. De muri dej vi pe kado kurko kodi pushlas, me sar kamos te trajij, ke voj kade gindil feri muro kamipe trubul, hody te kavav la. Phendom lake sartena kamav. De muri dej phendas, te kames varikas kattyi sikavel „pasha leste san” de voj kade dikhel pasha muri moshtoha dej som. Zumadom te phenav lake, na mishto dikhel, ke na me som pasha la, sar vi voj zhanel muro dad kerdas kade. De voj kodi phendas pe kadi, hody kathe pa muro trajo si vorba, pa kadi mange trubul te gindij maj dur, o kamado „na e vorbi, so kerel o manush kodo mol variso”. Zurales but phare gindonca avilom latar: nashtig mukhlomas hody kodi te patyal pa mande, hody chi kamav, haj chi kodi chi, shaj gindisardom chaches so pa muro kamipe phendas. Kadi lengi butyi, ande kadi butyi nashtig dav duma. Mure dades nashtig chorav, kana voj ande butyako tabori si. De anda kodi nasul matyaripesa hulykom po tradino, sartena pasha muri des kamos tavac, haj azbadas, manhody chi adyes chi zhanglom te kerav anda late khanchi.

Sajke, kathar kado nasul haatyaripe, chi kamlom te sidyarav kathar muri dej. Inke voj phendas: ratyi avla, haj galbeno cherhajasa feri zhi kaj oxto chasura shaj

phiren pe vulyica. Phendom lake, hody si man aba lil haj chi trubul sako kris andre te inkras.

Po tradino, maj palal xutyildom man. Oxto chasura sas, kana khore reslom de dyes sas e milajeski ratyi, de aba pe duj-trin felyastri andre phandadine e kale tablavuri. Vi muri moshtoha dej xojarnyiko sas aba, de voj kasavi, de mandej o lil. Ratyi kaj Fleischmannuri samas. E duj phure mishtoj le, vakanak but xan pe, de vi von phendine, te zhav butyi te kerav, anda lil. Mura moshtoha dasa chi pinzharas o drom, karing trubul te zhas ando csepeli haj lendar pushlam. O phuro Fleischmann phendas te zhas tradinosa, o Steiner bachi phendas te zhas ke kothe tordyol kaj o ulejesko telepo, haj kathar o tradino trubuj te zhas inke haj kadi chachesi. De atunchi chi zhanglam s, o Fleischmann bachi xojarnyiko sas. Sakana tuke trubul tavel chachipe. Maj palal e duj thule romanya trubusardas te vorbin andre. La Annamariasa but assajlam pe lende lasa lasho som.

Angla aratyi, parashtujaki ratyi kana sas o ratyako maripe atuchi pecisajlas, ande pinceko phiripe ke kothe chi dikhas andre mishto ke muglya si. Feri kattyi kamlom te sikavev lake, kathar maj mishto dikhel o manush, so avri pecil. De kana vi maj pashe

ashundam ek bomba aba izdralas lako trupo. Mishto hatyardom man, ke ande mande xutyildas pe: lake vas karing muri korr sas, laki musura pe muro phiko sas. Pala kodi aba feri pe kodi seroj, hody lako muj rodome. Lasho hatyaripe asshilas ande mande. Haj ek baro chudipe, ke vatunchi feri kado sas muro angluno chumidipe ekha shasa.

Aratyi ande gradichengoxher avri zhanglom, vi voj bari dikhlas. Kodi phendas e bomba kerdas. Chachipe sas la. Maj palakodi pale chumidam jekhavres, haj latar zhanglom, sar zhanas te keras tavel maj lasho o chumidipe, kade hody vi amare shibenca keras varsio.

Vi adyes ratyi somas lasa ande kaver soba, te dikhas e Fleischmannurenge mashen: ke e mashen sakana dikhas. Akanak na feri anda kadi gelam. Vi amare shibenca kerdam, de sigo palpale gelam, ke e Annamaria daralas, lako bachi shajke xojajvela pe late. Maj palal, telal, phendas mange anda lake gindura: phendas chi gindisardas hody „jokhar vi kaver shaj avav leske na feri „lasho amal”. Kana pinzhardas man, terneske diklas man. Maj palal phendas, vi maj feder diklas man haj vamare deja, haj vamare dade cirden pe jekhavreste, haj kade gindisaras ame de kada lestar chi gindisardas maj but. Kade dichol

kade trubujas tecil. Pe laki musura dicholas o nasul dikhipe, haj anda kade hatyardom jekh lasa, so aratyi phendas, e bomba sas e dosh. De sartena khanchi me nashtig zhanav, haj kade dikhlom lake mishto falas. Atunchi sigo dam dyes jekhavreske, ke tehara trubuj butyi te kerav, sar e shejasa vas dom, ske vundyenca cini dukh kerdas mange, ande muri palma. Hagyardom amari tajna kerlas, haj kade dicholas sar phendasas laki musura „sogodi mishtoj”.

Kaver dyes, kasavi kaver sas. Pala mizmeri: kanak here avilom anda butyi, maj anglal thodom man, nyevo gad haj papucha lom opre haj kindyardi kanglasa vi mure bal kerdom, kaj e pheny phirdam ke e Annamaria aba andre sikadas man. Vi lengi dej jilesa dikhlas man (lengo dad butyaki vrama). Lasho kher si ke colenca, haj duj sobi e shejange. Zongorasa, haj but papushenca. Haj butivar lila shudas, de la maj bate shake nas la voja. Pa laki ek bida kamlas te vorbil, pa lako galbeno cherhaj. Ke dikhel ande manushenge jakha, na kade dikhen la, sar dulmut, ke dikhen si la galbeno cherhaj, haj chi kamen la. Va dyes angla mizmeri kade las sama, kana laki dej tele bishadas andre te kinel so trubul. De me kade patyav, naj mishto dikhlas ke manca na kasavej e manusha. Kade vi ande butyako tabori kade lav sa-

ma, vi mashkar e butyara s ipa kaste sakon zhanel hody chi kamen e biboldon: de amenca, shavenca ando amalipe si. De kado dikhipe chi kerel kaver khanchi. Pala kodi vi e manushes konkel o manro, zumadom te phenav la shake, na la chi kamen, ke chi pinzharen la, feri kodo chi kamen hody „biboldij”. Atunchi vi voj phendas, vi voj kadi gindilas maj anglal, ke chi kado chi zhanel soj kado. E Annamaria phendas lake, kado sakon zhanel: ek rudyipe. De voj chi hatyarelas kadi, soski vorba. Ke phendas e manusheske trubul te zhanel sostar chi kamen. Phendas, maj anglal chi hatyardas khanchi, haj dukhalas te dikhel, sar chi kamen ke biboldij. Atunchi hatyardas maj anglal hody voj kaveri. Pala kodi gindilas, haj vi ande ginadyi rode las, haj kade zhanglas avri, kadi chi kamen ande la. Kodi phendas voj kade gindil hody „ame bibolde kavera sam, sar e maj but”, hody kadi e „differenciya” maj anda kade chi kamen e manusha e bibolden. Vi kodi phendas si kana andeste hatyarel phutyaripe, si kana hatyarel lazhave. Kamlasas te zhanel, amesar hatyaras, phutyarde sam vady lazhas kadi. Laki pheny haj e Annamaria. Chi zhangline. Chi me chi dikhlom inke zhi akanak bida kadal khanchi ke kadi lasholj o galbeno cherhaj. Kadi chi bistrav lake. De voj phendas ande amende si

o kaveripe. Me kade gindij kodi kerel so avri si amende but vorbisardam pa kadi de chi zhanav sostar. De sas variso ande lake gindura, kade hatyardom. De vi kamlomas man tavel chachipe. Jokhar-duvar vi e Annamaria kamlas te del duma, de chi das duma, ke ameduj zhene aba chi lam sama laki jek vorba andom opre lake.

Varisodevar, te zhal e vrama, aba gindisardom e butyi, kade avilas adne muri gody. De ek ginadyi, ginadom na dulmut: jek chorro haj ek terno kraj, kade cirdenas jekhavreste, jokhar feri anda kraj kerdyilas chorro, anda chorro kerdyilas terno kraj. Phendom la shake, te zumavel v ipa peste te gindij kadal butya. Shajke naj kade, de sako falo shaj pecij pe. Phenias de shavoro pecisajlas lesa e butyi, kana o manush chi te vorbij, chi te seroj pe chi zhanel, de shas opre varisar, opre shaj parudyile e shavora, jekhe kasave nyamosa kaske lashe leske papiroshura: ande kadi butyi akanak ek kaver shej hatyarelas ke voj si kaver, haj voj phiravel e galbeno kherhaj, haj vi kavera kade dikhenas la, haj chi zhanas kanchip a kaver intregi. Kade diklom, „hatyardom” pharipe pelas pe la. Maj anglal feri chi das duma, lokhes, aba hatyardom, pe vorba puterdyilas lako muj. Inke na kodi, variso kaver butyi pecisajlas. Rovelas, pesko muj ande peski

burnyik shutas haj leske phika mishkinas. Bari dikhlom, na kadi kamlom, varisar kethane hamisardom. Zumadom ma opral te bandyuvav, lake bal lake phika, haj vi laki kuj te xutyilav kade te mangav la: na rov. Voj ande bari briga kasave cipijas, kadi nashig avel kade, kadala khanchi sumburo naj, kado kasavo gindo so nashtig biril o manush. Ando gindo somas, k eme somas o doshalo chi zhinglom kado gindo kattyi kerel lake. Pe muro muj sas te dav duma: na gindin lasa, ande mure jakha naj kadi khanchi, me chi rucij la anda lako nyamo; de hatyardom kadi assajmaski butyi avilo anda kadi chi phendom. Ande kaver butyi vi muro gindo kaver avilo, chi zhanav. Vi kodi andre diklom, chi zhanav avri te zumavav. Inke azbalas man. Lazhos man.

Kadale hatyarimasa me la Annamaria azbadom, kade dichol: atunchi pecisajlas ke kade ingrelas pe: duma dom late, de voj chi das duma palpale. Zumadom te xutyilav laki kuj, de avri cirdas pe anda muro as, haj kothe muklas ma po gradicho.

Kaver dyes ive zhukardom lako kharipe. Kade pala kadi nasthig gelom kaj e phenya, ke kethane gelam zhi kathe von shaj pushlo sas man. Aba akanak andre dikom, so e raklyi kurke phendas.

Ratyi aba kaj a Fleisch-

mannuri sas. Maj anglal chi kamlas te vorbil manca, kana avri zhanglas chi somas opre kaj e phenya. Kamlas te zhanel pe sos me kodi phendom, bilako chi kamlom: kade lom sama kadi vorba fajlas la. Pak vrama kade lom sama, vi voj kamlas te dikhel manca e mashen-pala kodi bi xojako reslam khere. Ratyi e shej feri jek duma das: – kadi sas amari angluni xolyi – phendas.

Kaver dyes kaver butyi pecisajlas manca. Pe detehara mishto ushtyilom opre, haj gelom ande butyi. Tato dyes kerdyilas, haj po buso but zhene sas. Aba mukhlam e avrune khera, haj gelam perdal po skurto chorro podo, so po chepelo ingrel: kathar pek drom trubul te zhas maj dur, malya, pe stungo rig variso baro kher, pa chachi rig glazhune khera, haj kathe pecisajlas hody o buso tele tordyilas, maj avral duma dine, te si po buso biboldo te hilyel tele. Gindisardom shajke e papiroshura kamen te dikhen.

Po bar odrom ekhe xanralesa maladyilom. Bi ek vorbako, kothe shutom muro lil. De voj maj anglal o buso bishadas maj dur. Aba kodi gindisardom chi hatyarel muro lil, haj kamlomas te phenav leske, sar dikhes e kethanipeske kerav butyi, haj naj ma vrama butaig te tordyuvav kathe, sigo pasha mande ave-line mure amala anda

shell. Kaj shoren o benzi-
no kothar aveline. Avri
zhanglom len paj anglu-
no buso xutyildas kathe o
xanralo, haj zurales as-
sanas hody vi me reslom.
Vo xanralo assalas ek
cerra, sar kon majd ural
de varisar vi voj ande
voja si. Pushlom kathar e
shave, soj kado de chi
von chi zhangline.

Pala kodi o xanralo vi e
maj but buson tele tor-
dyardas. Pala kodi pale
kadi pecisajlas so maj
anglal. E maj nyeve sha-
ve bari dikhlone. O xan-
ralo mishto xatyardas pe.
Deshupanzh minuto na-
chilas. Uzhi milajeski
detehara sas, hatyardam
kana o kham perdal tat-
yardas e char. Dural ka-
the dichonas e ulaj tha-
neske glazhi. Haj inke
fabriki, maj dur ek vari-
soski khangeri so chi dik-
lam mishto. Paj busura e
shave pala jekhavres
aveline anglal. Avlas ek
shavo kas sakon pinz-
harel, kale bal si les kan-
ralej: voj „morchunari”
sar sakon kharel – ke voj
na kade sar e maj but,
kadi alosardas peski, pala
kodi e shaves kon sakana
thuvalyi phabarle. Cha-
ches vi e maj but pha-
baren, de hody me te
navav kaver vi me avri
zumadom; de sama lom
voj na kade pel e cigarette
sar ame. Losshal kana
phabarel, vi leske jakha
losshan. Bi vorbakoj, e
shave chi kamen les de
me anda kodi vatunchi
pushlom jokhar lestar,
sostar phabarel kattyi. Pe
kadi voj kodi phendas:
maj lezni, sar o xaben.

Ek cerra bari dikhlom, ke
pe kadi chi gindisardom
de inke maj bari dikhlom
kava dikhlom leski pras-
saimaski musura, kava
dikhlom hody bari dikh-
lom, nasul sas de chi
pushlom lestar aba kan-
chi. De akanak aba ha-
tyardom e maj but shave
sostar chi vorbin lesa.
Aba maj lashe vorbenca
dine dyes e shaves kas
feri kade kharen „Phan-
runo shavo” vi me kade
gindij kado anav pe leste
asshel, ke leske bala ab-
dyol: anda kodi dine ka-
do anav leske, ke mishto
hatyarel pe, mashkar e
sheja. Varisavo buso vi la
„Rozija” andas: chaches
Rozenfeld lako anav, de
feri sakon kade akharen
le. Lake vorbi anglaj sha-
ve barej, haj so voj phe-
nel kade keras. Kade
ashundom vi e bari shko-
la kerel. Godyaveri, lun-
go muj, galbena kreci
bal, vuneci jakha si la,
haj pe phure khipura cir-
del.

Vi reslas o Moskovics,
ek cino shavo, zhungalo-
muj si les, haj pe leske
jakha glazha si, sar mura
mamijake. Vi von kodi
phendine sar me dikh-
lom, ke kadi butyi variso
naj mishto „Rozi” sar e
shave phendine lake, vi
pushlas kathar o xanralo:
chavla khan chi bida te
zebisaras anda butyi, haj
kana mukel amen. Maj
dur pe amari butyi. O
xanralo chi xojajlas pe
kado pushipe, de kodi
phendas kadi na pe leste
nachol. Sar dicholas chi
voj chi zhanglas maj but
amendar: „ek bari vorba”

phendas, so ande phures-
ko than zhal maj, haj va-
menge trubul te zhukaras
inke kade phendas. E
shavenca so phendas. O
xanralo so phenel kodi
trubuj te keras. Ame chi
trubuj te daras, ke amen
si kasavo papiroshi so pe
ketananpeski stempli si.
Voj pale kodi dikhlom –
kade zhanglam avri anda
leske vorbi, hody godya-
ver shavenca tordiyol an-
de jakhende, haj phendas
kade gindil inke lashe
avasa phendas kade
dikhlom fajlam leske. Vi
voj lashe manusheske
dicholas; zurales cino
xanralo sas, chi phuro,
chi terno, ande lesko
muj, zurales uzhe jak-
hencia. Anda leske vorbi
kade hatyardom, gavutne
shaj si.

Efta chasura sas: pe
ulajesko than akanak tru-
buj te keren e butyi. E
busura aba chandine maj
nyeve shaven, atunchi o
xanralo pushlas: kathe si
amendar sakon. „Rozi”
ginadas amen. Kethane,
haj phendas leske: sa
meg sam. Atunchi o xan-
ralo kade gindilas, te na
zhukaras kathe, pe bare
dromesko agor. Phareske
dicholas, haj varisar kade
hatyardom, chi gindilas
voj hody ame avas, sar
chi ame pe les. Vi push-
las: – Akanak so te kerav
tumenca? –, de aba ande
kadi chi zhanglam te
zhutisaras leske. Krujal
lam les, assajlam, sar pe
variso hodinipe ek sitya-
ri, voj pale pasha amende
tordiyas, peski falka xu-
tyildas. Kodi phendas te
zhas ando vamhazo.

Kaj ek chorro kher in-
gerdam, kathe pasha bare
droma: kado sas o „Vam-
hazi” so pe les opre si is-
kirime. O xanralo but ki-
ja las anglal, haj mashkar
e but kija avri kidas, savi
ando vudar trubul kothe
andre shudro, baro than
rakhlam. Ek lungo mesa-
lyasa. O xanralo vie k ka-
ver vudar avri puterdas,
ek maj cino varisoski of-
fijako than. Sar po vu-
dar perdal dikhlom: colo,
officijaki mesalya, pe ko-
di pale telefono sas kothe
andre. Vi ashundam kana
das sirma o xanralo, de
leske vorbi chi hatyar-
dam. De kade patyav, e
bari vorba zumadas te si-
dyaravel, ke kana avri
avilas (mishto andre
phendas pala peste o
vudar). Kodi phendas: –
Khanchi. Ive, trubul te
zhukaras – phendas, te
shas ame ando lasho
than. Vi kodi pushlas,
zhanas variso khelipe te
kheles ame. Jek shavo, te
mishto seroj, „kon mor-
chunari” lolyi pecsenye
phendas. E xanralos chi
fajlas, kodi phendas, maj
but zhukar dasas amen-
dar „kasave godyavera
savendar”. Jek cini vra-
ma kheldas pe amence,
kana kodi hatyardom,
feri kodi kamel, te dilya-
rel amen, hody te navel
amen vrama, nasula ta-
vas. Pala kodi kathe
muklas amen, sar maj
intij phendas pala peski
butyi muklas amen, sar
maj intij phendas pala
peski butyi trubul te
dikhel. Kava gelastar,
ashundom, avral andre
phandas o vudar pe ame.

FORDÍTSUNK!

PEL VURDONENGI STRADA, THAJ ANDO HOSPITÁLO

Dulmut le manusha phujatar phirnas anda ekh gav ando kaver, anda ekh foro ando kaver. Majpalal aba pel grastengo dumo dromarnas le manusha, majsig resle pe kodo than kaj so kamle te zhan. Ando deshinjato shelunyi hishtoria sosko baro oprerakhipe sas, le benzinovski motora. O Otto thaj o Diesel bari butyi rakhlas avri. Phennas kodole manusha kon pashaj natura tordyonas avri, chi fajol kadi butyi so kerde kadala duj manusha. But zhene loshajvenas. Pel strada. E strada butivar lashij, ke maj sigo shaj resas varikaj kaj so kamas te zhas, de butivar ande tragedia agorisarel. Kade phirdas jekhvar vi O Feri... O Feri thaj leski familia pel vordoneski strada dromarde khere, anda o Nyamco. But vurdona sas pe srtada, thaj aba tunyariko sas. Sas kaso kotor kanak dabe zhanas le vurdona ke sas ekh karambolo pel strada, thaj shingale zhutinde hoj te zhal o dromipe. Kanak ande Austria resle, aba shtar chasura dromarnas. Jekhvar, kon angla e Ferisko vurdon dromarlas peske vurdonesa, leski lampa savi tordyarel o vordon, sigo avri phabilas, O Feri samalas, vi voj opral ushtardas po pedali, de aba chi zhanglas avri te krujal o malavipe, thaj ando vurdon nashlas. Zuralo sas o malavipe, de bares khonik chi pecisajlas dosh, Numa o Feri maladaspe, le shavoren khanchi dosh ch'avilas. Kaj o Feri maladaspe avri akharde le muntimaske vurdones, thaj andre ingerde les ando Hospitalo, savo maj pashal sas, ande Austria. Ando vurdon beshlas inke e Erzsi, thaj vi le shavore. Ando Hospitalo. Le Feris ande hospitaloski traumatologia ingerde. O Inshpekciako sastyari, kodole klassosko sherunesko baro sastyari sas. Kanak dikhlas e Feris, kodo diagnozishi phendas leske, hoj ekh cerra leski godyi mishkisajlas kathar o baro malavipe, de naj bari problema, bari sas vi e dar, palakodi te na zhan inke khere, te ashen ekh dyes ando Hospitalo, te dikhen pe leste ekh dyes. Le grizharici drab, thaj vi xaben dine les. E Erzsi, thaj le shavore andekh bari soba sute ando Hospitalo. Kaver dyes aba avri mukhle le Feris, ekh cerra inke dukhalas lesko shero, de o sastyari kodi phendas hoj shaj tradel o vurdon. O vurdon ekh cerra sas malado, le shingale zhutisarde hoj te ingren ande Hospitalosko parko. Vi le shingalenca trubundas te vorbinen, hoj te iskirin o oficialno lil pala o pecipe. O manush kon angla o Feri dromarlas, opre akhardas les po mobilo, thaj pushlas lestar sar silo, thaj bares sunul so pecisajlas. Le Feris sas Cascovo palakodi so les kerdilas dosh ande lesko vurdon avri potyina. Pachasa, le Devleske naisarde beshle ando vurdon thaj gele khere.

PO DEHATO, ANDE'K CINO GAV

Akanak ande'k cino gav sam le Balogh familiasa, thaj le Feriske aver themeske amalesa, le Thomasosa. Le Feriski mami e Rózi aba bares azhukarlas e familia. Baro dyes si

akanak, patradyi si. O Thomas la Rózija pushel hoj lake so si e patradyi. Pe kado dyes le manusha zhan te den le Devles patyiv, thaj shukares opre uravenpen. Anglunyimata: bares dulmut, ando Egiptomo sas ekh manush le Devles, kade busholas hoj József. Voj sas pala le themesko sheruno o majbaro manush. Baro barvalo sas. Aba nachilas majbut sar 400 bersh, hoj kothe trajinnas le bibolde, de o sheruno chi kamlas le Devleske manushen, thaj kaj but zhene sasle, mudardas lenge cine shavoren, hoj te na aven le but zhene. Bari briga sas pel kadala manusha, ke mudarde lenge cinen, thaj kaj lenca keravnas butyi, bi lovengo. Ekh cino shavoro muntisajlas, thaj le sheruneski-fáraóvoski romnyi barardasles opre. Cino kraji sas. Kanak voj terno shavo kerdylas, mudardas ekhe manushes, kon mardas le bibolden. Pala kadi gelastar anda o Egiptomo, thaj kaj ekhe Midianiko rashaj saslo bakrari. Pasha pesko sastro pasha o Jethro beshlas. O Del duma das leske, hoj te zhal te anel avri peske phralen anda o Egiptomo. O sheruno-fáraovo, chi mukhlas len te zhanar, o Del mukhlas pe lende desh malavipe. Angla o deshto malavipe phendas voj, hoj sakon mursh kon le Devleskoj te xutyl ekhe terne shukare bakhres, thaj te mudaren les, thaj lesko rat, te makhen ekh cerra charasa pel vudaresko kasht, thaj chi te na aven avri anda pengo kher. Von sa kade kerde sar phendas lenge o Del. Pe ratyate avilas le merimasko duho, thaj kaj dikhlas hoj po vudar le bakresko rat si, chi gelas andre ande kodo kher. Pe kasko vudar nas makhlo o rat, kothe sako majangluno shavoro, thaj pedo mulas. Zhi kathar kodo dyes zhi pel kadi vreme suntu baro dyes si e patradyi! O bakhro simbolumo si amenge, Voj si O Nazaretiko Jézus, kon mulas vash pal'amare bezexa, de pal trin dyes opre zhudyolas, thaj zhuvel, thaj kothe beshel pasha le Devleski chachi rig!

– Nais tuke Rózi lala! Baro interesno sas so tu phendan.

– Na numa interesno sas, vi chache sas.

Ande-kh bersh deshduj shon si. Le shonenge anava: januari, februari, marciushi, aprilishi, majushi, juniushi, juliushi, augustushi, septemberi, oktoberi, novemberi, decemberi si. Ande-kh shon shtar kurke si. Ande-kh kurko ehta dyes si. Le dyesenge anava: luja, marci, tetradyi, zhoja, parashtuj, savato, kurko si. Ande-kh dyes bish thaj shtar chasura si. Ande-kh chaso shovvardesh percura/minutura/ si.

Lujine zhav ande shkola. Marcine zho ando mozivo. Tetradyine avla le grastengo foro. Savatone chi zhas ame ande shkola, ke slobodno savato avla. Tehara kurko avla. Adyes savato si. Araty parashtuj sas. Kaver tehara luja avla. Angla araty zhoja sas. Sako dyes sigo ushtyav opre. Jivende majbut sovav jekh cerra, ke shil si avri. Primavara, haj e tomna kamav legmajzurales. Naj shil, naj tato, lashi vrama si. Ande kado bersh mishto kamo te sityuvav. Sorro dyes but zhutisarav khere mamake. Sodyes somas kaj muro vortako, vi leske zhutisardom te keras e lecka. Lujine detehara kezdil o sityipe. Angla mizmeri sityuvav ande shkola. Kana avel o mizmeri, zhasa ame te xas. Pala mizmeri krujal o kher kerav butyi. Nyevo Bersh si. Nyeve Beshesko sakon khere si, ke

kadoj Baro Dyes si. Kaver Baro Dyes e Patradyi si. Patradyine aven amende le nyamuri. Vie Rusaji Baro Dyes si. Rusajako le terne kethane aven, haj gilyaben, khelen. O Krechuno jivende si. Vi e krechuneske but nyamuri aven kethane. Xan, pen, gilyaben, losshan jekhaveske. But paramicha phenen jekhaveske, haj gilyaben. Pa bersheste pe bersheste kadale dyesa le Bare Dyes si. Pa desheste pe dyese barol opre o dyiv, kana avel e primavara.

ANDE FABRIKA

Me ande fabrika kerav butyi. Ande amaro gav si fabrika, na barij, cinij. Vi tu aves a kothe butyi te keres? Me kamav muri butyi, kerav-la losshasa. Ande amri fabrika but zhulya keren butyi. Kadi fabrika gadengij. E butyi kezdin shov chasondar. Panzh chasuri si, kana me opre ushtyav. Thovav man, haj hulavav man, haj pala kodi opre uravav man. Xamasko ingrav manca deteharake, manro, haj thulomas haj purum, haj phabaj. Ande fabrika xav, kana avel o mizmeri. Pala mizmeri palpale zhav kaj mura butyako than, haj kerav majdur muri butyi. Muri butyi kodij, matura phiravav pa jekh thaneste pe kaver thaneste. Ande amari fabrika keras ame gad, kalca, zoknivo, shtrimflya. Le zhulya, kon kathe keren butyi, kamen pengi butyi. Kon misahto kerel peski butyi, kodi mishto rodel love. Duj chasongo si la butyako agor, le butyara, haj butyarici zhan khere. Legmajbut romnya zhana ande bolta te kinen xamasko. Ingrena khere penge shavorenge guglo, chokivo. Le shavora losshana kodolenge. Me inke chi zhav khere, si ma jekh afero ande gavesko kher, oficialno butyi, kerav-les. Pashaj e fabrika si o butik. Kindom mange mashina haj cigareta.

E VRAMA

Pale nasul vrama si. Sorro dyes das o brishind. E vulyica chikaslyij. Amende kasavo baro zivataro sas, pe vulyica tordyilas o paji. Pale kale norura aven opre, hajkam dela o brishind inke jekhar. E shuki phuv zuraes losshajlas le brishindeske, ke las paji. Le kasht, le luludya kamen o paji, ke bipajesko merena.

SAR KERDAS O BALISHO KHER

Jokhar kodi phendas o balisho: kerav mange kher. Gelas ando vesh. Maladyilas le shoshojesa.

- Karing zhas? – pushlas o shoshoj.
- Zhav me ando vesh, kamav te kerav kher.
- Zhaj zhutij tuke?
- Mishtoj, av manca!

Von zhan majdur angle. Maladyile la racasa, la papi-nyasa, le grastesa, la busnyasa, la guruvnyasa, le bashnesa, le gulumposa. Avri resline ando vesh, haj len pen te keren e butyi. O bashno akhardas e detehara. Shoshoj shindas o kasht. O grast andas le kasht. Raca phiravelas le barr. E guruvnyi cirdelas le barrenca pherdo vurdon. Papiny boldas o malteri. E busnyi phiravlas le cine balisheske. O cino balo

kerdas o zido. O bashno haj o gulumbo shutine opre le che-repura. Pa-kh cini vrama tordyilas o shukar kher ando vesh.

So phenel o bashno? Kon churindas man? Kon mulas? O grast hirmitisarel. O bashno haj e khanyi pe avlina si. Kas churindela o cincari? Zhamba xalas le cincares. So phenela o zhukel? Me chi phendom khanchi khonyikaske.

LA MALYAKO TRAJO, LE VESHESKO TRAJO, LE PAJENGO TRAJO

Pe zeleno mal trajon le pisanura, le tichkura, le birulya, le bungara, le shoshoja, le pekenuci, le kirtici, le rima. E char, kana barilas, le manusha tele shinen, shutyaren la, khas avla anda late. E mal xan le shoshoja, la malyake shimijakuri, le pekenuci. La malyake chiriklya primavarasa keren penge kujbura, haj beshen pe anre, t'aven cine chiriklya. O bakrari, o khurari, o gurvari avri traden le bakren, le khuren, le guruv-ven pe mal te xan. La malyake luludya luludyaren shukares, haj kothe akharen le birulyan, pala adyvin.

Le vesheske kasht opre ushtyile, zelenyile. Le vesheske chiriklya losshasa uran, haj gilyaben paj e primavara. O vesh shukar-i primavarasa. Sa zelenoj. Kathe jekh chuturkano gilyabel, kothe jekh shipurka nashel. Kotka jekh manush le kashteski kranzha shinel. Le buraci tela le kasht baron. Ando vesh trajon: vadno balo, vadno bakro (kripivara) cherbo (shingaslo) facano, kekerashka, choka. O veshari phirel o vesh, haj lel pe sama pe leste.

Ando paji trajon: le pajesko sap, o masho, e zhamba, shtare punrengi. Von zuraes kamen o paji. Pasha paji trajon: brigako kasht (sirka), o plopo, o cincari, lungone punrengi (kokostirko), vadno raca, vadno papiny, treshtija. Zhamba xal le machan, haj le cincaren. Pajesko sasp xal la zhamba. Vi e lungone punrengi xal le zhamban. O manush xutyilel le racan, le papinyan, le zhamban, haj kiraven len. O mashari zhal kaj o paji, haj xutyilel mashen.

JIVENDE

Jivdel. Jiv sharavel e granyica. Le shavora jivune manushes keren. Akanak aba gataj o jivuno manush. O jivuno manush shilava xutyilel ande pesko vast. Lesko nakh anda ropaj si. Pe lesko shero jekh nasul tigaja si. O jivuno manush kathar o tato kethane perel. O jiv haj o paho pajeske bilyan. Jivende shil si, mishto urav tut opre. O paji pahoj pes. Le chiriklya geletar kaj tato si. Le shavora kamen o jivend, ke shaj khelen pen le jivesa.

Adyes decemberi 6 si. Avel o Mikulashi, o Jivendesko Dad. Ande lesko vast bangi rolyi si. Lesko gono pherdoj kheli-matonca. Tuke so andas o Mikulashi? Mange andas cino sastruno vurdon, haj majmuca, haj cine zhukles. Vi me uzhe khera shutom ande felyastra, haj ande khera guglimatura, papusha, phabaj sas. Vi akhor arakhlom. Me lasho shavo somas, haj kade vi me zhukarav le Mikulashes. Vi mange anela variso.

Angla jivend, pe tomnako agor si.

Shudrol e vrama. Le chiriklya gelinetar, haj vi lenge glatura. E granyica brumaslyij. E bruma sikavel le jivendesko

avipe. Pe detehara vi avilas e mugja. Tele pelas o angluno jiv. O plaj lokhes parno kerdyilas. Jivende le kasht soven. O jiv sharavel o dyiv. Vi o rish jivendeski lyindra sovel.

O KRECHUNO

Avilastar o krechuno. Jiv sharavel o gav, o foro. Le shavora losshan le jivendeske, ke shaj khelen pen le jivesa, la sanijasa. Avilastar le jivendeski vakacija. Kindom jekh krechunosko kasht. Mura dake kindom jekh turcko sheresko dikhlo. Zuraless losshajvela leske. So kines mange? Tuke kino lolyi coxa. Le nyamuri kethane aven kana avel o krechuno. Krechunosko vorba phenen jekhavreske.

– Devlesa rakhav tumen shavale, romale!

– Del andas tut mure phrala!

– Zhutisardas o Del te resas o kerechuno, te resas les ande inke bute bershende baxtyasa, zorasa, pachasa, vojasa, sastyimasa, tumare familijanica kethane. Po rup po somnakaj te phiren. T'aven saste thaj baxtale!

– Amen te del o Del, tusa kethane, tye shavorenca kethane!

– Del tume o drago sunto Del baxt, thaj, zor thaj sastyipe!

– Te zhutil amen o sunto Del, majlashe modosa sar akanak!

– Beshen tele, haj xan, pen!

KON SO KEREL?

O sastyari sastyarel. O sityari sityarel. O klidyikari klidyik kerel. O barrari ladal/rakhinel o zido, kher kerel. O mesalyari mesalya haj skamina, felyastra kerel anda kasht. O poshtasi anel nyevi, lil, telegramo. O veshari ando vesh kerel butyi, grizhil le vadrone pedon. O butyari ande fabrika kerel butyi, sakofalo kerel. La phuvake butyarnykura pe phuva keren butyi.

Le shavora phiren ande shkola, haj kothe sityon. Le cine khere si. Savatone le romnya phiren ando foro, kinen, biken, paraven.

JEKH CINI FIZIKA

E jag amaro vortakoj, haj dushmanoj. Kathar e jag opre tatyol o shudro kher. E jag pekel o xumer, o manro, opre vrazdavel o thud. E jag tato del amenge. Kathar o kasht phabol o angar. Kathar e mashina phabol e hertija. Kathar e hertija phabol o xurdo kasht, haj pathar o kasht phabol o angar. Avri pelo zhara shaj phabarel o kher. E shudi mashina ande vesh jag shaj kerel. Kathar o tato bilyal o archich, o aspin, o satri, o xarkom, o somnakaj haj o rup. Kathar o tato o paho haj o jiv pajeske bilyan.

Le pajeske droma: zvaro, valya, ab/len, begěj, dorija, baro paji (marja). Anda paji noro avla. Anda noro avla pale o paji, o brishind, o jiv. O paji, kana avel o jivend, pahoj pes. Vi ande gava si hidroglobusi. O paji, kana vrazdel, opre vazdel e xip. Anda satri kerdyol e sapa (kapa), e hunava, e

gereblya, e furka, o plugo. Anda kasht kerdyon le varishki, le mesalyi, le skamina, e lefa, e balaj. Anda glazha kerdyon o lozho (pohari) e glazha, la luludyaki vaza, Anda hertija kerdyon o nyevi (zhurnalo) e ginadyi, hertijuno gono.

Tato del o melcho (feshtila) e memelyi, e lampa (phabardi) o villanyi. Anda xarkom kerdyol e kekava, o klopo. Anda somnakaj kerdyol e anglustyi. Anda aspin kerdyol o petalo le grastenge, e dandaslyi rota, e sastruni furka, sastruni veriga, e puhska. Vi anda satri kerdyol e tigaja, e astachi, e piri, e roj.

O MILAJ

Kathe aba tato milaj, vi le shavora losshan,

Tates pekel o khamoro, dur si inke e tomna.

Lokhes barol opre o dyiv, zelenyol e granyica,

Shavoreale najon inke, dur si inke e shkola.

Me ande bar som. Kothe si e bare phabengo kasht. Pashaj o kasht si jekh koshnica. Cini shej zhal opre po kasht pe skara, haj kidel phaba ande koshnica. E koshnica shukari, haj barij. Pe milajesko agor kiden kethane prunyi, phaba, drakha, ambrola haj akhora.

Ande bar but kasht si. Si kothe ambrolin, dudulin, prunyn, kireshin, akhorin, phabengo kasht. Vi sirka vi plopo vi braduno kasht si amne ande bar. Pe vulyica bagrin si.

ANDE BARI BOLTA

Sigo detehara zho ande bari bolta. Kinav manro haj mas. Vi thud kinav le shavoreng. Le shavora inke soven, kana khere reso opre ushtyavo len. Xaxavo len, haj pala kodi bishavo len ande shkola. Vulusarav lenge xamasko. Vi ginadyi kindom ande bolta, ke zuraless kamav te ginavav. Godyaver manusha iskirisardine le ginadya. Aba but ginadya kindom. Anda ginadya but shaj sityavas. Ande kadi bolta sakofalo shaj kinas. Mange trubujas jekh nyevi kalca, haj cino zubuno. Shukar bolta si ande amaro gav, jekh bersh kaj kerdine. Ande amari bolta si xamasko, pimasko, guglimatura, chokivura, mashina, jagako than, pira, glazhi, mas, konzeruri. So me kothe kinav, sa ande-kh koshnica shuvav, haj zhav kaj e kassa, avri te potyinvav len. Vi muro dad sas ande bari bolta, khera kamlinosas te kinel, de nas les dosta rupune. Tu so kames te kines mo? Me kinos mura dake jekh baro sheresko dikhlo. Vi mura shake kinos jekh turcko dikhlo.

DROMIPE

Kamav te dromav ande Peshta, te dikhav mure nyamon. Tehara detehara sigo ushtyo opre, haj thovo man, uravo man, haj zho kaj o sastruno vurdon, kaj e gara, kaj si o tradino. O drom lungo avla, trubuj ma te ingrav manca so me ginavo.

Kana opre beshlom po tradino, po vurdon, maladyilom mure phralesa. Arakhlom shusho than, haj kothe beshlom tele. Muro phral manca vorta-jakhendar sas, haj intrego drom vorbisardam. Muro phral andas xamasko, me pimasako, haj kade mishto gelas o drom, nachilas e vrama. Kana

kothe reslam aba azhukarenas amen, haj losshanas amenge. Busosa, villamoshesa gelam kothe, kaj beshenas mure nyamuri. Duj kurke somas ando foro, kaj mure nyamuri, pala kodi avilom khere. Ashilomas inke, de nachile mure love. Kana avla mange dosta vrama, pale zhos lende.

Ande luma but manush trajon. Ande Europa beshen la parma morchake manusha. Ande Azhija beshen la galbenona morchake manusha. Ande Afrika beshen la kalya morchake manusha. Ande Amerika beshen pashaj la parnya morchake manusha lolya morchake manusha.

Le romengo dulmutano them ande Azhija si. Le rom avile anda Indija. Ande luma hajkam bish milliova rom si. But rom zhanel romanes. Romano folkloro vi akanak trajol. Vi la romana shiba si gramatiko, haj alava. Baro romano iskitori sas o Fardi. Voj ando Ungro Them trajisardas.

Akanak le rom sityon, phiren ande shkola. Le romen si shukar gilya, paramichi, tradicija.

ANDE SLOBODNO VRAMA

Ande fabrika kerav butyi. E fabrika ando foro si. Pala muri butyi zhav khere, xav jekh cerra, haj pala kodi zho ando najarindo than. Me pala shkola khere zhav, kerav muri butyi, o sityipe, haj pala kodi vi me zhav ande najaripesko than, te najuvav. Vi mure vortacha/amala aven manca, haj kothe khelas amen ando paji. Kon kamel o shporto, kodi zurarel pes. Kana naj lashi vrama, zhav ando mozivo. Savatone somas ando mozivo, lasho filmo sas. Kurke zhav ando muzeumo, pala kodi zhav ando Losshako-parko, haj ando Pedongi-bar. Kana lashi vrama si, mure familijasa zhav avri ando vesh, kaj o ajero lashoj, haj uzhoj haj sastoj. Vi buraca kidas ame ando vesh, pala brishind. Le shavora ando vesh jag keren, haj ande cini kekava kiraven mas haj gilchi. Shinen bus, haj thulomas peken. Kaj e valya pen uzho paji. But shoshoja, facanuri, chiriklya si ando vesh, de ande amaro vesh vi kripivara, vi cherbo (shingaslo) si. Me jekhar dikh-lom jekhe sapes, darajlom lestar, haj nashlom-tar kothar.

Zhojine ando kulturno kher koncerto avla. O orkestro shukares kkheldas pes (bashadas) Pala koncerto khelipe sas. Vi o Pishta kothe sas, bari lossh sas ma, sar maladyilom lesa.

Me amav o radiovo, tevevo. Ratyi ginavav lashi ginadyi. Muro phral ande peski slobodno vrama but lil iskiril, ke les si but vortaka. Ando gav shaj sityon le manusha, ke vi kothe si mozivo, tevevo, kulturno kher.

SO KEREL, SO XAL

O grast hirmitil. Voj xal e char, haj khas. O zhukel bashol. Xal mas, manro, zumi haj kokalo. O bashno cipil. Xal sumburo. O ruv vurlyal. Voj xal majcine pedon. La malyake peduri xan e char. Le cincara churinden amen. Vi o pishom churindel, haj xuttyel. O kermo pe kasht trajol. Xal le kashtenge patra. Ande bozuli garadyol o shoshoj. Voj kamel o ropaj. Ande treshtija garadyol e vadno raca. E raca kamel e cignuda. O kermo mishto tarjol po dudulin. Ando kermo avla babo, anda babo kerdyol e paparuga. Le chiriklya losshasa uran, haj xan le machan, le kermen, le bungaren. O

jageri ando vesh tele pushkedel le shoshojes, le facanos. Pe mal le manusha kiden kethane e rumunica, o nizpunzo, o busujako, ke anda kadal kiraven teja, te sastyaren pen. O cherbo kaj o zvoro uzho paji pel.

ROMANO FOLKLORO

Ande luma but rom trajon. Sa-ando them si rom. Le majbut rom romanes vorbin. La romana shibako nyamoj: e hindi, e bengalicko shib, e panzhabicko shib. Le rom avile andaj Indija. Le romengo dulmutano them sas ando Pandzhabo. Jekh mija bersh kodoleske, sar le rom mukhline Indija. Sa rom jekh shib vorbisardas.

Le romen si shukar gilya, paramichi, balladuri, khelipe. Le rom pengi shib grizhisardine perdal pe bute bershende. Akanak le romen naj them, kothe trajon kaj von akanak beshen. E romani shib khatikaj chi sityardine, akanak amen-de, ando Ungro Them cerra thaneste sityaren. But romane gilya si, haj but paramichi.

Le rom kamen le grasten, le vurdona. Kade phenen: o rom bigrasteskoj, naj rom! Ando Ungro Them trajon Karpaticko rom (le lavutara, le sastrara) von aba 500 bershende trajon kathe. Le Vlashike rom daba 100 bersh avile kathe. Le karpaticka rom, kana ande Europa avile, lavutara, drabara haj sastrara sas. Mashkar le vlashicka rom butfalura naciji si. Si lovara, mashara, bugara, khelderasha, patrinara, churara, dirzara, kherara, colara, cerhara.

E ROMANI SHIB

Ande luma but shiba si. Si dujmiji-eftashela-thaj-ijjavar-desh thaj shov shiba. Mashkar kadalenge shiba si e romani shib, e *romany*.

La romana shibate legmajpashe si le dardongi shib. Ande Indija, ando Pakistan vorbin kade. Dulmutane alava anda indo si. Kadal si: jakh, vast, shib, dand, kan, jekh, duj, trin, shel, thud, raklo, manush, kher, zhal, phirel, avel, beshel, kalo, lolo, baro, haj kade majdur. Vi kadal vorbi akanak kothe kade phenen. Kasavenca le rom maladyile, kodolendar line perdal vorbi, anava. Ando *perzhicko* shib avilas: zen, vurdon, ando *grecicko* shib avile: ehta, kokalo, petalo, foro, luludyi, drom, tranda, oxto, ando *slavicko* shib avile: zeleno, vudar, vedra. Sar gele le rom pe pengo drom, kade avle le dialekturi. Kana ande Europa resle, jekh grupo avilas perdal po Bosporusi, kaver grupo avilas perdal po Gibraltari. O angluno grupo avilas ande Ungro Them perdal po Horvaticko Them, kade avlas lengo anav Karpaticko Rom. Butzhene kathe ashile, de kaver rom geline-tar ande la Europako kaver them, ando Nyamco, ando Shvedo, ande Anglija. Ande karpatickone romengi shib but slavicka vorbi si. Kaver romano grupo atunchi avilas ando Ungro Them, kana agor sas ande Moldavija o roboslugipe. Kodol rom mukhline o than, haj avile ando Ungro Them. Ande lengi shib but vlashicka vorbi si, kade avlas lengo anav vlashiko rom. Von inkren legmajzurales pengi nacija.

But sityarde rom si ande luma, kon grizhin e romani shib, kultúra.

**Társadalmi Megújulás Operatív Program
Érdekképviselői szervezetek kapacitásainak fejlesztése c. pályázati felhíváshoz****Kódszám: TÁMOP-2.5.1.C-1-10/2****Érdekképviselői tevékenységet ellátó civil ernyőszervezetek önkénteseinek
képzése a közép-magyarországi régióban****A TÁMOGATÁS CÉLJA ÉS HÁTTERE****Alapvető cél és háttér információ**

Az érdekképviselői szervezetek (szociális partnerszervezetek és civil szervezetek) a hazai érdekegyeztetési, illetve szociális párbeszéd struktúrák legfontosabb szereplői. A szociális partnerek a munkaügyi érdekegyeztetésben és szociális párbeszédben, a civil érdekképviselői szervezetek pedig a társadalmat erőteljesen érintő kérdéskörökről folyó társadalmi egyeztetések során képviselik tagságuk, illetve az érintettek érdekeit. Mindkét szervezetrendszer jellemzője az általános kapacitáshiány. A civil szervezetek esetében a rendszerváltás óta jelentős fejlődés tapasztalható, miután a demokratikus kormányzás jó feltételeket teremtett az ilyen szervezetek alakulásához. A civil szektor társadalmi érdekegyeztetési folyamatokban történő részvételét és az érdekegyeztetési célú civil szervezetek, szerveződések hatékonyabb működését azonban hátráltatja az ágazati-szakmai civil együttműködések hiánya, esetlegessége, erőtlensége; a civil szervezetek gazdasági bázisának kialakulatlansága, a szakértői háttér gyengesége. Az érdekképviselői tevékenységet ellátó civil ernyőszervezetek kapacitásainak fejlesztése komponens célja a civil érdekképviselői tevékenység hatókörének, minőségének, szakmai színvonalának fejlesztése, a széleskörű társadalmi egyeztetések megerősítése, a társadalmi egyeztetésekben résztvevő szervezetek humán erőforrás és szakértői kapacitásainak megerősítése, a működés hatékonyságának növelése.

Rendelkezésre álló forrás

A pályázat meghirdetésekor a támogatásra rendelkezésre álló tervezett keretösszeg várhatóan a közép-magyarországi régióban **115.340.000** forint. Jelen kiírás forrását az Európai Szociális Alap és a Magyar Köztársaság költségvetése társfinanszírozásban biztosítja.

Támogatható pályázatok várható száma

A támogatott pályázatok várható száma: minimum 5–10 db.

PÁLYÁZÓK KÖRE

Pályázni jogosultak azok a szervezetek, amelyeknek a területileg illetékes bírósági nyilvántartásba vételéről szóló végzés jogerőre emelkedésének napja 2009. március 16-nál korábbi keltezésű. Az érdekképviselői tevékenységnek – mint a szervezet céljai között szereplő tevékenység – szintén legalább 2009. március 16-nál korábbi bejegyzésnek/módosításnak kell lennie.

Jogi forma

Jelen pályázati kiírás keretében az alábbi szervezetek jogosultak pályázni (KSH besorolással):

Az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény alapján létrejött, jogi személyiséggel bíró társadalmi szervezetek (szövetségek) (kivéve a pártot, a munkáltatói vagy munkavállalói érdekképviselői szervezetet, a biztosító egyesületet, valamint az egyházat), amelyek érdekképviselői tevékenységet látnak el.

Egyéb egyesület (KSH 529), amennyiben létesítő okiratuk szerint nem munkavállalói vagy munkáltatói érdekképviselői szervezetek és

1., tagjaik között legalább 50% + 1 db a jogi személyiséggel bíró szervezet és

2., a Nonprofit Szervezetek Osztályozási Rendszere (NSZOR) szerint az alábbi kategóriák valamelyikébe tartozik.

Az alábbi kategóriák a Központi Statisztikai Hivatal szerint kerülnek meghatározásra, a non-profit szervezetek saját bevallása szerint.

Többcélú adományoztatás, nonprofit szövetségek:

Szakmai szervezetek szövetségei (NSZOR 512),

Nonprofit ernyőszervezetek és szövetségek (NSZOR 513),

Általános nonprofit szövetségek, szolgáltatók (NSZOR 521),

Helyi, megyei nonprofit szövetségek, szolgáltatók (NSZOR 522).

Szakmai, gazdasági érdekképviselő:

Vállalkozói érdekvédelmi szervezetek (NSZOR 574),

Gazdálkodóegységek érdekvédelmi szervezetei (NSZOR 575),

Szakmai érdekvédelmi szervezetek (NSZOR 583),

Többcélú és egyéb gazdasági érdekképviselő (NSZOR 601).

Jelen kiírásra konzorciumok nem nyújthatnak be pályázatot.

Székhely

Devizajogszabályok alapján belföldinek minősülő, Magyarországon a közép-magyarországi régióban székhellyel rendelkező szervezet pályázhat.

A PÁLYÁZAT TARTALMA

Támogatható tevékenységek köre

- Projektmenedzsment feladatok ellátása.
- Alkalmazottak, tisztségviselők, önkéntesek képzése.

Kötelezően megvalósítandó tevékenységek, beszerzések

1. Projektmenedzsment

A pályázó a projekt megvalósítás teljes időtartama alatt 1 fő projektmenedzsment alkalmazhat munkaviszonyban, vagy közalkalmazotti, vagy közszolgálati jogviszonyban. A projektmenedzsment finanszírozására maximum az igényelt támogatás 12%-a fordítható, amely a projektmenedzser bruttó bérét és járulékait (maximum havi 160.000 forintig), utazási (maximum napi bruttó 3.000 Ft a kiküldetésben töltött napokra), szállás (maximum napi bruttó 10.000 Ft a kiküldetésben töltött napokra) és ellátás (maximum napi bruttó 4.000 Ft a kiküldetésben töltött napokra) költségeit tartalmazza. Az igényelt támogatás 12%-a terhére számolhatóak el az egyéb jogviszony keretében a projektmenedzsment feladatainak (kivéve projektmenedzser) ellátásával összefüggő tevékenységhez kapcsolódó költségek is (pl. általános jogi tanácsadás, kiszereződött pénzügyi-könyvelés igénybevétele).

2. Képzés

A kedvezményezett a projekt megvalósítása során köteles az alkalmazottai és tisztségviselői (beleértve a tagszervezetek alkalmazottait és tisztségviselőit) legalább 20%-át képzésbe bevonni.

A kiírás lehetőséget biztosít az alkalmazottak és tisztségviselők mellett az önkéntesek képzésére is. A szervezetnek a pályázat benyújtásakor meglévő (beleértve a tagszervezeteket is) taglétszáma maximum 10%-a lehet a képzésben résztvevők száma. **A projekt megvalósítása során kizárólag olyan akkreditált képzésbe történő bevonásra van lehetőség,** amelyek elősegítik a kedvezményezett szervezet hatékony működését.

Ilyenek lehetnek: elsősorban az alkalmazottaknak és tisztségviselőknek

- az EU intézményrendszere,
- intézményi lobbi,
- digitális kompetenciák,

alkalmazottaknak, tisztségviselőknek és önkénteseknek

- gazdasági,
- jogi,
- humán erőforrás-gazdálkodási vagy
- idegen nyelvi képzés.

A képzésbe bevontak legalább 80%-ának képzettséget/végzettséget kell szereznie bizonyítvánnyal vagy tanúsítvánnyal igazoltan. A pályázónak a felsorolt képzéstípus közül legalább két képzéstípusra kell benyújtania a pályázatát. Egy képzésbe bevont személy csak egy képzésben vehet részt. Idegen nyelvi akkreditált képzésen való részvétel esetén kötelezően válalando nyelvvizsga bizonyítvány akkreditált vizsgarendszerben való megszerzése.

Utazási költség: jelen kiírás esetében az útiköltségek tervezésénél figyelembe kell venni, hogy az útiköltségek a 2. osztályú vonat, vagy buszjegy alapján, hivatali gépkocsi használat esetén a megtett kilométerek alapján a tényleges benzinköltség, saját gépkocsi használat esetén az APEH által közzétett elszámolható üzemanyag költség és a kilométerenkénti adómentes térítés figyelembevételével számolhatóak el. A napi utazási idő és a bekerülési költségek alapján kell dönteni a naponta való utaztatás és az egyszeri (több napos távollét esetén, hetente egyszeri) utaztatás és a helyszínen való elszállásolás között. Amennyiben a napi utazási idő meghaladja a három órát, akkor célszerű a szállást választani, egyéb esetekben a költségek felmérését követően az alacsonyabb költséggel járó megoldást kell választani. Az utazási költség nem haladhatja meg a napi bruttó 3.000 forintot, az ellátás pedig a napi bruttó 4.000 forintot. A képzésben résztvevők **utazási, szállás- és ellátás költsége** a projektben **nem haladhatja meg a képzés** (beleértve a tankönyv, jegyzet, a vizsga és a bizonyítvány kiállításának díját is) **költségének 40%-át.**

3. Tájékoztatás, nyilvánosság

A kedvezményezett a projekt megvalósítása során köteles a hatályos jogszabályokban meghatározott tájékoztatási és nyilvánossági kötelezettségeknek eleget tenni, a projektről és a támogatásról az ott meghatározott módon és tartalommal információt nyújtani. A tájékoztatásra és nyilvánosságra vonatkozó követelményeket a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (www.nfu.hu) honlapjáról letölthető „Kedvezményezettek tájékoztatási kötelezettségei” című dokumentum, valamint az „Arculati Kézikönyv” tartalmazza. A kedvezményezett a projekt megvalósítása során a fentiekben hivatkozott „Kedvezményezettek tájékoztatási kötelezettségei” című dokumentumban szereplő V. számú kommunikációs tervet köteles megvalósítani és a fentiekben hivatkozott „Arculati Kézikönyvben” szereplő „C” típusú tájékoztatási táblát, a projektzárást követően pedig a már említett „C” típusú tájékoztatási táblát köteles elhelyezni a projekt megvalósításának helyszínén/helyszínein. A tájékoztatás és nyilvánosság biztosításával kapcsolatos költségek legfeljebb a projekt támogatható költségének 2%-áig tervezhetők. Elszámolható költség: maximum bruttó 60.000 Ft/tábla, maximum bruttó 45 Ft/db prospektusra, szórólapra.

1. Kiírás- specifikus elvárások:

A projekt keretében kizárólag olyan szakmai és szakképzési programok támogathatóak, amelyek befejezése (tanúsítvány, bizonyítvány megszerzése) a projekt megvalósítás időszakára esik.

2. Projektmenedzsmenttel szembeni elvárások:

§ A projektgazda a projekt menedzsmentjének ellátása érdekében az alábbi személyt a projekt teljes hossza alatt alkalmazhatja:

– Projektmenedzser.

§ a (projekt)menedzsment tapasztalatokkal is rendelkező **projektmenedzsert** munkaviszony, vagy közalkalmazotti, vagy közszolgálati jogviszony keretében alkalmazhatja. A projektmenedzser munkaideje a projektben legfeljebb heti 10 óra lehet. Felhívjuk a projektgazda figyelmét, hogy a támogatások igénylése során a kifizetési kérelmeket mérlegképes könyvelőnek kell ellenjegyeznie!

3. Beszerzésekhez kapcsolódó elvárások:

A projekt végrehajtása során a projekt megvalósításának időpontjában hatályos közbeszerzési törvény (2003. évi CXIX. törvény) szabályai szerint kell eljárni, a támogatási döntésről szóló értesítés kézhezvételét követően kedvezményezett köteles a 16/2006. (XII. 28.) MeHVM-PM együttes rendelet 20.§ - 22.§ szakaszaiban foglaltak szerint eljárni. Amennyiben a támogatásból megvalósuló beszerzése alapján a pályázó **nem minősül a Kbt. szerint ajánlatkérőnek, illetőleg a közbeszerzési értékhatárt el nem érő beszerzések esetében**, a szolgáltató kiválasztásának akkor is nyílt, diszkriminációmentes eljárásban kell történnie. Az alábbi szabályok alkalmazásával kell eljárnia (az értékek ÁFA nélkül értendők):

§ A 150.000 Ft-nál kisebb értékű beszerzések számla bemutatása ellenében kifizethetők (a szerződésnek ez esetben is rendelkezésre kell állnia), ezen körben tehát nem kell ajánlatokat bekérni;

§ A 150.000 Ft és 1.500.000 Ft közötti értékű beszerzések esetén elegendő, ha a pályázó egy ajánlatot kér be;

§ 1.500.000 Ft felett a Kbt-ben meghatározott értékhatárt el nem érő beszerzések esetében, a szolgáltató kiválasztásához legalább három árajánlatot kell bekérni. A szolgáltató kiválasztására a pályázó a szerződés tárgya szerinti tevékenységi területen tapasztalattal rendelkező szolgáltatótól köteles egyidejűleg, írásban (e-mailben, faxon, vagy postai úton) árajánlatot kérni. Az ajánlattételre történő felkérésnek legalább az alábbi adatokat kell tartalmaznia:

§ a feladat meghatározása olyan részletezettséggel, amely alapján szakmailag és pénzügyileg megalapozott ajánlat nyújtható be;

§ jelen útmutatóban foglaltakkal összhangban annak ismertetését, hogy mely feltételek fennállása esetén alkalmas az ajánlatot tevő szolgáltató a szerződés teljesítésére. Különös tekintettel a képzésekkel kapcsolatos azon követelményre, hogy a szolgáltatónak a támogatás (képzés) teljes időtartamára érvényes FAT által igazolt intézmény-akkreditációval, valamint a felnőttképző intézménynek a Munkaügyi Központ által az adott képzésre kiadott regisztrációval kell rendelkeznie;

§ ajánlatok értékelésének szempontjai és módszere. A pályázó azzal a szolgáltatóval köt szerződést, amelyik az adott szolgáltatói piacon a legjobb ár-minőség (azonos szakmai tartalmú ajánlatok esetén a kedvezőbb áru) arányt ajánlja – kellő gondot fordítva az összeférhetetlenség elkerülésére -, az átláthatóság és a potenciális ajánlattevőkkel való egyenlő elbánás elveivel összhangban. A beszerzési eljárásnak átláthatónak, azaz minden mozzanatában dokumentálnak kell lennie, a dokumentációnak tartalmaznia kell az árajánlatkéréseket, az ajánlatkérésnek megfelelően beérkezett összes ajánlatot, valamint azok kiértékelését. A közbeszerzési értékhatárt el nem érő beszerzések esetére meghatározott eljárás lefolytatását a helyszíni ellenőrzés során fenti eljárás dokumentációjának bemutatásával kell igazolni. A fenti eljárást valamennyi az adott körbe tartozó (tehát amelyek esetében nem a Kbt. szerinti eljárást kell lefolytatni), részben vagy egészben támogatás terhére kötött beszerzési (szolgáltatási) szerződés megkötéséhez alkalmazni kell.

4. Képzés

- amennyiben a képzésben résztvevő a pályázó foglalkoztatotti állományában szerepel, akkor a munkaidőn kívüli képzési idő nem haladhatja meg a teljes képzési idő 20%-át,
- a képző intézménynek a képzés teljes ideje alatt intézményakkreditációval kell rendelkeznie, továbbá a képzési programok akkreditációjának is a képzés teljes ideje alatt érvényesnek kell lennie.

Elszámolható költségek köre

- Projektmenedzsment költségei
- Célcsoport számára biztosított egyéb támogatások költségei
- Projekt megvalósításhoz igénybe vett szolgáltatások
- Egyéb szolgáltatások
- Egyéb, a projekt végrehajtásával összefüggő általános költség

Az Egyéb szolgáltatások és Egyéb, a projekt végrehajtásával összefüggő általános költségek esetében elszámolható:

- a) nyilvánosság biztosításának költségei (legfeljebb a projekt támogatható költségének 2%-áig),
- b) projekt megvalósítás időszakában felmerülő közbeszerzés költségei (legfeljebb a projekt támogatható költségének 5%-áig),
- c) bankköltség (számlanyitás, számlavezetés) legfeljebb havi 10 000 Ft-ig számolható el, kizárólag a támogatás fogadására elkülönített bankszámla nyitására és vezetésére (pénzforgalmi költségek nem számolhatóak el).

A pályázatok benyújtása a pályázati keret kimerüléséig lehetséges.

A pályázatot 3 példányban (1 eredeti és 2 másolat), valamint további 1 elektronikus példányban (kizárólag CD vagy DVD lemezen), zárt csomagolásban, csomagként a következő címre kell beküldeni:

Társadalmi Megújulás Operatív Program

TÁMOP-2.5.1.C-1-10/2 (Érdekképviselői szervezetek kapacitásainak fejlesztése)

Közreműködő Szervezet: ESZA Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. (ESZA Nonprofit Kft.)

1134 Budapest, Váci út 45. „C” épület

OLVASSUNK MAGUNKRÓL!

Kedves Olvasóink!

Ezúton is szeretnénk megköszönni érdeklődésüket lapunk iránt. Örömmel tapasztaljuk, hogy olvasó körünk folyamatosan bővül, s lapunkat egyre többen olvassák honlapunkon (www.ldromalap.hu) keresztül is.

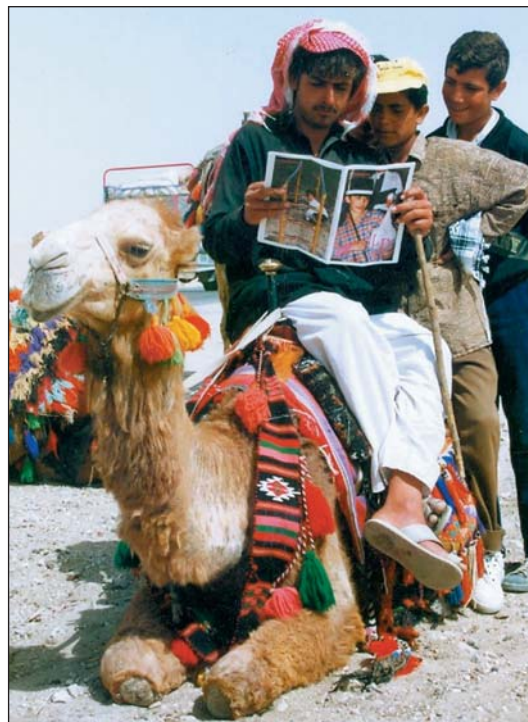
A nagy érdeklődésre való tekintettel új kezdeményezést indítunk **Olvassunk magunkról!** címmel.

- Szeretné megismertetni települése hagyományait másokkal is?
- Ismer szakmai és regionális összefogást, a szervezetek közötti együttműködés kialakítását szolgáló modellértékű programokat?
- Kulturális programon vett részt és jól érezte magát?
- Példaképként tekint valakire, aki életpályájával mások számára is minta lehet?

Fesztivál, falunap, képzési program, szakmai együttműködés?

Írjon róla, hogy mások is megtudják!

Várjuk olvasóink írásait a településükön, a megyéjükben, a régióban történő eseményekről!

Leveleiket, fényképeiket várjuk szerkesztőségünk címére:
5000 Szolnok, Aranka u. 3.

A Szerkesztőség

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 3600,- Ft,
fél évre: 1800,- Ft,
negyedévre: 900,- Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díjat
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

LD
„LUNGO DROM”

5000 Szolnok, Aranka u. 3.

Telefon:

(06) 56/420-110

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

